Бутун дунё пролетарлари бирлашингиз!

Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ҚЎМИТАСИ, ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ БОШ НАШРИ

● № 165 (10.161). ● 1991 йил 27 август ● сешанба ● Баҳоси 8 тийин.

ССР ИТТИФОҚИ ОЛИЙ КЕНГАШИДА

ТАССНИНГ ПАРЛАМЕНТДАГИ МУХБИРЛАРИ КРЕМЛДАН ХАБАР ҚИЛАДИЛАР

МОСКВА, 26 август. Эрталаб соат ўнда палаталарнинг мажлислар залида СССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси очилди. Сессия ишида СССР Президенти М. С. Горбачев, республикаларнинг раҳбарлари қатнашмоқдалар. Палаталарнинг эрталабки қўшма мажлисини Иттифоқ Кенгашининг Раиси И. Лаптев очди.

Депутатлар давлат тўнтаришига уриниш муносабати билан мамлакатда вужудга келган вазият тўғрисида СССР Президенти М. С. Горбачевнинг ахборотини тинглайдилар. Парламент Раёсатининг таклифига биноан СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари съездини чақириш тўғрисидаги, яқинда бўлиб ўтган воқеаларда СССР Олий Кенгаши раҳбариятининг, давлат идоралари раҳбарларининг роли тўғрисидаги, бундай вазиятларнинг такрорланиш имкониятини истисно этадиган биринчи галдаги чора-тадбирлар ва қонун ҳужжатлари ҳақидаги, мамлакат ҳукумати ва бошқа давлат идоралари таркибига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги масалаларни муҳокама қилиш мўлжалланмоқда.

* * *

Сессия СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари съездини 2 сентябрда чақиришга қарор қилди.

* * *

Сессияда СССР Олий Кенгаши Раиси А. И. Лукьяновнинг парламентга мурожаатномаси ўқиб эшиттирилди. Унда бундай дейилади: «Менга қарши қўйилаётган ва мен қатъиян рад этаётган айблар муносабати билан ҳозирги вақтда ўзимнинг СССР Олий Кенгаши Раиси лавозимимда қолишим мумкин эмас, деб ҳисоблайман. Бу айблар синчковлик билан холис текширилишини, менинг инсоний қадр-қимматим қонуний тарзда ҳимоя қилинишини сўрайман». Раислик қилувчининг айтишича, Лукьянов СССР Президентига ҳам шундай илтимоснома йўллаган.

* * *

СССР Олий Кенгашининг бир гуруҳ депутатлари СССР вице-президенти лавозимига А. Н. Яковлев номзодини, СССР Ташқи ишлар вазири лавозимига эса Э.А. Шеварднадзе номзодини кўрсатдилар. Бу таклиф, депутатларнинг сўзларига қараганда, улар М. С. Горбачев билан биргаликда қайта қуришни бошлаганликларига, давлат тўнтариши кунларида эса ниҳоятда юксак даражада масъулиятни ҳис этиб, фуқаролик позициясини эгаллаганларига асосланади.

* * *

Депутатлар анча давом этган ва қизғин мунозаралардан сўнг кун тартибини қабул қилдилар. Кун тартибига СССР Президентининг мамлакатда рўй берган давлат тўнтариши муносабати билан юзага келган вазият тўғрисидаги ахбороти, СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари съездини чақириш, 18—21 августда рўй берганига ўхшаш воқеаларнинг такрорланиш эҳтимолини истисно этадиган биринчи навбатдаги тадбирлар ва қонун ҳужжатлари рўйхати тўғрисидаги, СССР ҳукумати ва бошқа давлат органлари таркибидаги ўзгаришлар, СССР Олий Кенгаши, парламент айрим комитетлари ҳамда комиссияларининг, СССРдаги давлат ва ижтимоий-сиёсий ташкилотларнинг 1991 йил 18 августда ва ундан кейинги кунларда рўй берган воқеалардаги раҳбарлик ролига баҳо бериш тўғрисидаги масалалар киритилган. СССР Олий Кенгаши аппаратини зудлик билан қайта ташкил этиш зарурлиги тўғрисидаги масала ҳам кун тартибига киритилган.

* * *

МОСКВА, 26 август. СССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида нутқ сўзлаган мамлакат Президенти М. С. Горбачев давлат хавфсизлиқ органларини қайта ташкил этишни, Давлат хавфсизлик комитети чегара қўшинларини СССР Мудофаа вазирлиги таркибига киритишни таклиф қилди. У шунингдек парламентга Давлат хавфсизлик комитети тўғрисидаги қонуннинг амал қилишини тўхтатиб қўйиш ҳамда давлат хавфсизлиги органларининг бўлажак ислоҳоти негизида мазкур қонунни қайта ишлаб чиқиш ҳақида таклиф киритди.

(ТАСС).

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ БЕШИНЧИ СЪЕЗДИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши **қарор қилади:**

СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари бешинчи съезди 1991 йил 2 сентябрь куни Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИ.

Москва, Кремль.
1991 йил 26 август.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг ФАРМОНИ

Мамлакатда вужудга келган аҳволни эътиборга, олиб ва республика манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида:

1. Республика Ички ишлар вазирлиги ва Давлат хавфсизлиги комитети Ўзбекистон ССРнинг қонуний тасарруфига олинсин.

2. Мазкур идораларнинг раҳбарлари икки ҳафта муддат ичида Ички ишлар вазирлиги ва Давлат хавфсизлиги комитети органларининг мақоми ҳамда Низомини қайтадан кўриб чиқиб, биринчи навбатда республика ва унинг фуқаролари хавфсизлигини, манфаатларини муҳофаза қилишни назарда тутсинлар.

3. Республика ҳудудида жойлашган СССР Ички ишлар вазирлигининг ички қўшинлари бевосита Ўзбекистон ССР Президентига бўйсундирилсин.

4. Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатига жуда қисқа муддатда республиканинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги қонун лойиҳасини тайёрлаш ва уни Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси муҳокамасига тақдим этиш таклиф қилинсин.

5. Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлиги комитети, прокуратураси ва адлия органлари, шунингдек республика ҳудудида жойлашган ички қўшинлар, Туркистон Ҳарбий Округи қисмлари ва қўшилмалари партиядан холи қилинсин.

Белгилаб қўйилсинки, бундан буён юқорида кўрсатилган органлар ва муассасаларда сиёсий партиялар ва ҳаракатларнинг янги ташкилий тузилмаларини вужудга келтиришга йўл қўйилмайди.

6. Мазкур маҳкамалар нинг раҳбарлари давлат ҳокимияти ва бошқаруви идоралари билан биргаликда ушбу фармон муносабати билан ишдан бўшайдиган шахсларни ишга жойлаштириш учун барча чораларни кўрсинлар.

Ушбу фармон имзоланган пайтдан бошлаб кучга киради.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президенти И. КАРИМОВ.

**Тошкент шаҳри,
1991 йил 25 август.**

М. С. Горбачевнинг БАЁНОТИ

КПСС Марказий Комитетининг Котибияти, Сиёсий бюроси давлат тўнтаришига қарши чиқмадилар, Марказий Комитет қатъий қоралаш ва қаршилик кўрсатиш позициясига ўта олмади, коммунистларни конституциявий қонунийлик оёқости қилинишига қарши курашга отлантирмади. Фитначилар орасида партия раҳбариятининг аъзолари бор эди, бир қанча партия комитетлари ва оммавий ахборот воситалари давлат жиноятчиларининг ҳатти-ҳаракатларини қўллаб-қувватладилар. Бу эса миллионлаб коммунистларни ўнғайсиз аҳволга солиб қўйди.

Кўпгина партия аъзолари фитначилар билан ҳамкорлик қилишдан бош тортдилар, тўнтаришни қораладилар ва унга қарши курашга қўшилдилар. Барча коммунистларни ёппасига айблашга ҳеч кимнинг маънавий ҳуқуқи йўқ ва Президент сифатида мен уларни фуқаролар сифатида асоссиз айблашлардан ҳимоя қилишни ўз бурчим, деб биламан.

Мана шундай вазиятда КПСС Марказий Комитети ўзини-ўзи тарқатиб юбориш ҳақида қийин бўлса ҳам, виждонан қарор қабул қилиши керак. Республика Компартиялари ва маҳаллий партия ташкилотларининг тақдирини уларнинг ўзлари белгилайдилар.

КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби вазифаларини бундан буён бажаришни ўзим учун имконсиз, деб ҳисоблайман ва тегишли ваколатларни зиммамдан соқит қиламан. Конституциявий қонунийликка, жамиятни янгилаш йўлига содиқ бўлиб қолган демократик кайфиятдаги коммунистлар барча тараққийпарвар кучлар билан биргаликда меҳнат аҳлининг манфаатлари йўлида туб демократик ўзгартишларни давом эттиришга фаол қўшила оладиган янги асосларда партияни барпо этиш тарафдори бўлиб чиқишларига ишонаман.

М. ГОРБАЧЕВ.

1991 йил 24 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

СССР ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ТЎҒРИСИДА

1. СССР Вазирлар Маҳкамаси ўзининг конституциявий бурчини бажармаганлиги ва давлатга қарши фитнани барбод этиш учун зарур чораларни кўрмаганлиги, маҳкаманинг айрим аъзолари эса бу фитнада бевосита қатнашганликлари муносабати билан «СССР Вазирлар Маҳкамаси тўғрисида»ги СССР Қонунининг 14-моддасига биноан СССР Олий Кенгаши олдига СССР Вазирлар Маҳкамасига ишонч тўғрисидаги масалани қўяман.

2. Мамлакат халқ хўжалигини республикалар билан биргаликда оператив бошқаришни ташкил қилиш учун И. С. Силаев (раҳбар), А. И. Вольский, Ю. М. Лужков, Г. А, Явлинский (ўринбосарлар) бошчилигида комитет тузилсин. Уларга комитет аъзолари таркибини белгилаб, икки кун муддатда аниқ иш соҳаларига раҳбарлик учун масъул кишиларни тайинлаш топширилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1991 йил 24 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Е. И. ШАПОШНИКОВНИ СССР МУДОФАА ВАЗИРИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Евгений Иванович **Шапошников** СССР Мудофаа вазири этиб тайинлансин. Ушбу қарор СССР Олий Кенгаши сессиясининг муҳокамасига қўйилсин.

Е. И. Шапошников Ҳарбий-ҳаво кучлари Бош қўмондони вазифасидан озод қилинсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1991 йил, 23 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Д. А. КОМАРЬ, И. М. КРИЧЕВСКИЙ ВА В. А. УСОВГА СОВЕТ ИТТИФОҚИ ҚАҲРАМОНИ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Демократияни ва СССР конституциявий тузумини ҳимоя қилиш чоғида мардлик ва инсоний жасорат кўрсатганликлари учун қуйидагиларга вафотидан сўнг **Совет Иттифоқи Қаҳрамони** унвони берилсин.

Комарь Дмитрий Алексеевич

Кричевский Илья Маратович

Усов Владимир Александрович.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 24 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

П. С. ГРАЧЕВНИ СССР МУДОФАА ВАЗИРИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ — РСФСР МУДОФАА МАСАЛАЛАРИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Павел Сергеевич **Грачев** СССР мудофаа вазирининг биринчи ўринбосари — РСФСР Мудофаа масалалари давлат комитетининг раиси этиб тайинлансин.

П. С. Грачевга генерал-полковник ҳарбий унвони берилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1991 йил 23 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ МОЛ-МУЛКИ ТЎҒРИСИДА

1. Халқ депутатлари Советлари КПССнинг мол-мулкини муҳофазага олсинлар. Бундан буён ундан фойдаланиш масалалари мол-мулк ва жамоат бирлашмалари тўғрисидаги СССР ва республикаларнинг қонунларига қатъий мувофиқ равишда ҳал қилиниши керак.

2. Амалдаги қонунларга биноан Халқ депутатлари Советлари ўз фаолиятини тўхтатадиган партия комитетлари ходимларини ишга жойлаштириш ва уларнинг ижтимоий таъминоти чора-тадбирларини кўрсинлар. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ва бошқа давлат идоралари фуқаролик ҳуқуқларининг бирон-бир тарзда бузилишига йўл қўймасинлар.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 24 август.

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

СССР ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИДА ВА ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ИДОРАЛАРИДА ҲАМДА ДАВЛАТ АППАРАТИДА СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР ВА СИЁСИЙ ҲАРАКАТЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТЎХТАТИШ ТЎҒРИСИДА

1. СССР Қуролли Кучларида, СССР Ички ишлар вазирлигида, СССР Давлат хавфсизлиги комитетида, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа идораларда, темир йўл қўшинларида ҳамда бошқа барча ҳарбий тузилмаларда ва давлат аппарати органларида сиёсий партияларнинг ва сиёсий ҳаракатларнинг фаолияти тўхтатилсин.

2. Мазкур тузилмалар ва идораларда ишлаб турган сиёсий партиялар ва сиёсий ҳаракатларнинг аъзолари ўз сиёсий фаолиятда қатнашиш конституциявий ҳуқуқини шу органлардан ташқарида ва хизматдан ташқари вақтда амалга оширадилар.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 24 август.

АНАТОЛИЙ ЛУКЬЯНОВ ИСТЕЪФОГА ЧИҚДИ

МОСКВА, 26 август. (ТАСС мухбири). СССР Олий Кенгашининг Раиси А. Лукьянов истеъфога чиқди. Бу хабар ТАСС мухбирига ваколатли манбалардан маълум бўлди.

Маълумки, Иттифоқ парламентининг бошлиғи 19 август куни ғайриконституциявий фавқулодда ҳолат комитетининг бошқа ҳужжатлари билан бирга баёнот эълон қилиб, унда янги Иттифоқ Шартномасини танқид қилган эди.

Тўнтариш кунларида А. Лукьянов фавқулодда комитетнинг ҳатти-ҳаракатларига баҳо бериши лозим бўлган Иттифоқ парламентининг сессиясини чақиришни бир ҳафтага кечиктирган эди. Россия раҳбарияти уни мағлубиятга учраган давлат тўнтаришининг «бош мафкурачиси» деб атади.

Ўтган шанба куни у Кремлда РСФСР бош прокурори В. Степанков томонидан сўроқ қилинди. А. Лукьянов фитнанинг ташкилотчиси, деб қилинган шубҳа-гумонни қатъиян рад этди.

Талабалик йилларидан бошлаб Лукьянов билан таниш бўлган СССР Президенти М. Горбачев совет телекўрсатувининг мухбири билан суҳбатда унинг ўзини оқлаб айтган гапларига ишонмаслигини билдирди.

А. Лукьянов тўнтаришга уриниш барбод бўлганидан кейин СССР Олий Кенгаши Президиумининг мажлисини бошқаргани йўқ. Унинг ўрнига палаталарнинг бошлиқлари — И. Лаптев билан Р. Нишонов навбатма-навбат раислик қилдилар. Ўз мақомига кўра Лукьянов Иттифоқ парламентининг бугун очилган сессиясида раислик қилиши керак эди.

* * *

СССР Олий Кенгашининг навбатдан ташқари сессияси очилиши арафасида А. И. Лукьянов совет ва чет эл журналистлари билан суҳбатда, истеъфога чиқаяпман, аммо «тўнтариш учун ҳеч қандай маънавий жавобгар эмасман», деб айтди. 21 август куни мамлакат Олий Кенгаши Раёсати СССР вице-президенти Янаевдан ўзининг ғайриқонуний фармонларини бекор этишни талаб қилди, деди Лукьянов. «Ўша вазиятда эҳтимол бундан кўпроқ иш қилиш керак эди, — деди Иттифоқ парламентининг собиқ бошлиғи, — Бироқ вазият шундай бўлдики, мен хонамдан, ҳатто, чиқа олмадим, чунки республикаларнинг раҳбарлари менга: «Хонадан чиқиб кетмагин, сен бизнинг Иттифоқ билан бирдан-бир алоқа қиладиган одамимизсан», деб айтишди.

Лукьянов, мендаги маълумотларга кўра, «Союз» депутатлар гуруҳи давлат тўнтаришининг ташкилотчиларини қўллаб-қувватлагани йўқ, деган гапни ҳам айтди.

Россия ҳукуматининг раиси Силаев: «Анатолий Лукьянов исённинг бош мафкурачиси бўлди», деб айтган гапини эслатиб ўтмоқ керак.

(ТАСС).

ССР ИЧКИ ИШЛАР ВАЗИРИНИНГ МУРОЖААТИ

Бир гуруҳ фитначиларнинг давлат тўнтариши қилишга уриниши мамлакатни миллий ҳалокат ёқасига олиб келди.

Биз тартиб ва қонунийлик тўғрисидаги сафсатабозликдан иборат мулоҳазалар билан ниқобланган кишилар барча конституциявий нормаларни сурбетлик билан оёқости қилганликларига, инсон ҳуқуқлари, ҳатто энг муқаддас ҳуқуқ— яшаш ҳуқуқи қўпол равишда бузилганига қаттиқ ишонч ҳосил қилдик.

СССР Ички ишлар вазири лавозимини бажаришга киришар эканман, СССР Президенти М. С. Горбачевнинг топшириғига биноан охиригача ўз халқи билан қолган, зўравонлик ва бошқа ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатлар билан ўзларига доғ туширмаган ички ишлар органларининг ходимларига ва ички ишлар ҳарбий хизматчиларига миннатдорчилик билдириб, раҳмат айтмоқчиман.

Фитна тор-мор этилди, давлат жиноятчилари қаттиқ жавобгарликка тортилади.

Лекин мамлакатда ҳуқуқ-тартибот ҳамда қонунийликни таъминлаш муаммоси ана шу билан тугади, деб ҳисоблаш қаттиқ янглишиш бўлур эди. Одамларга қонунга ишонч ва адолатни қайтариш, уларда тоталитаризмга, зўравонликка, жисмоний ва маънавий террорга энди қайтиш мумкин эмаслигига ишонч туғдириш учун ҳар куни қунт билан, ишнинг кўзини билиб меҳнат қилиш керак.

Бугун мен СССР Ички ишлар вазирлигидаги барча соф виждонли ва соғлом кучларга мурожаат этиб, улардан ўзига доғ туширган сиёсий ташкилотларга тегишли бўлган фуқароларни ёки қатъий синов даврида тўнтариш ташкилотчиларига қарши норозилик билдиришга юраги дов бермаган кишиларни судсиз жазолашга ва уркалтак қилишга тайёр турганлар йўлини қатъиян тўсиш ва ғайриқонунийликка йўл қўймасликка чақираман.

Биз қасос олиш туйғулари билан эмас, балки адолат ва қонунийликка интилиб йўл тутишимиз керак.

Мамлакатда ҳуқуқ-тартиботни рўйи-рост мустаҳкамлаш юзасидан жиддий амалий иш қилиш керак.

Қонунга қатъий риоя этган ҳолда фуқароларнинг ҳуқуқлари, шаъни, қадр-қиммати ва қонуний манфаатларини, конституциявий тартибни ҳимоя қилиш учун дарҳол қўлимиздан келган барча чораларни кўрмоғимиз зарур.

Ҳамма ерда оператив аҳволни ўз қўлимизга олишимиз, шаҳарлар ва аҳоли пунктларида жамоат тартибини, аҳоли хавфсизлигини пишиқ-пухта таъминлашимиз, иқтисодиёт соҳасидаги суиистеъмолларнинг пайини ўз вақтида қирқишимиз, уюшган жиноятчиликни, порага сотилишни, қурадорифурушликни ва бошқа хавфли ҳуқуқбузарликларни қатъиян тугатишимиз лозим. Ёдгорликларни ғайриқонуний тарзда бузиб ташлашга, боз устига уларга ваҳшийлик билан муносабатда бўлишга йўл қўймаслик керак, чунки уларни ўйламай-нетмай бузиб, ўз халқимизнинг тарихий хотирасини қашшоқлаштириб қўямиз.

Шу мақсадда маҳаллий ҳокимият идоралари, депутатлар корпуси, жамоатчилик ва меҳнат жамоалари билан алоқаларни кенгайтириш ва мустаҳкамлаш зарур.

Бугун самарали ишлаш учун шарт-шароит бор. СССР Президенти, Иттифоқ ва республикаларнинг қонун чиқарувчи ҳамда ижроия идоралари бизни қўллаб-қувватлашга кафолат беришган. Бизга одамлар ишонади, Ички ишлар вазирлиги органларининг шахсий таркиби ана шу ишончни оқлашига ва ўз зиммасига юклатилган вазифаларни шараф билан уддалашига ҳеч қандай шубҳа йўқ.

СССР ички ишлар вазири В. П. БАРАННИКОВ.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БЮРОСИ ВА МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИДА

26 август куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси билан Марказий Назорат комиссияси Раёсатининг кенгайтирилган мажлиси бўлди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби, Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов 19—21 августдаги ғайриконституциявий тўнтариш кунларида Компартия раҳбариятининг ҳатти-ҳаракатлари тўғрисида ахборот берди.

СССР Олий даражадаги давлат амалдорлари гуруҳидан иборат Фавқулодда ҳолат давлат комитети ҳокимиятни жинояткорона босиб олган дастлабки соатлардаёқ республика раҳбарияти партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотларини, барча коммунистларни осойишталикни сақлаш ва сабр-тоқатли бўлишга чақирдилар, халқ депутатлари Советлари билан биргаликда барқарор ижтимоий-сиёсий вазиятни сақлаб қолиш, республика ҳудудида фавқулодда ҳолат жорий этилишига йўл қўймаслик, ғайриконституциявий, ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатларни қўллаб-қувватлашга даъват этувчи иғвогарона чақириқларга берилмаслик учун ўз обрў-эътибори ва таъсиридан фойдаландилар.

Ҳар қандай муаммоларни ҳал этишда куч ишлатиш, биринчи навбатда ҳарбий куч ишлатиш йўл қўйиб бўлмайдиган восита эканлиги қатъий тарзда айтилди. Партия ташкилотлари, уларнинг сайлаб қўйилган идоралари, коммунистлар ўз ор-номуси ва қадр-қимматига даҳлдор муаммоларни танклар ва баландпарвоз чақириқлар билан ҳал этиб бўлмаслигини қатъий равишда айтдилар.

Партия комитетларига, совет ва давлат идораларига, Ўзбекистон оммавий ахборот воситаларига бугунги кунда партия аъзоларидан, меҳнаткашлардан, аҳоли турли табақалари вакилларидан кўпдан-кўп хатлар келмоқда. Бу хатларда республика Президенти, Марказий Комитет биринчи котибининг Ўзбекистон халқига қилган Мурожаатидаги, Олий Кенгаш Раёсати, Вазирлар Маҳкамаси Баёнотидаги, шунингдек республика Компартияси Марказий Комитети бюроси билан Марказий Назорат Комиссияси Раёсатининг тўнтариш муносабати билан берган Баёнотидаги фикрлар ва хулосалар қўллаб-қувватланади. Бу Баёнотларнинг ҳаммаси республика ва Компартия тақдири учун ташвиш билан йўғрилган. КПСС Марказий Комитети, Сиёсий бюроси ва котибияти раҳбарларидан ортодоксал қисмининг қўрқоқлиги, принципсизлиги ва жинояткорона ҳатти-ҳаракатлари натижасида юзага келган вазиятга ҳеч ким бефарқ қараб туролмайди.

Мажлисда Ўзбекистон Компартияси ўзининг XXII съездида ва КПССнинг XXVIII съездида (ўртоқ И. А. Каримов нутқида) Ўзбекистон Компартияси — ўз Устави ва Дастурига эга бўлган мустақил партия бўлиб, ўз ҳудудидаги барча масалаларни мустақил ҳал этишини қатъий равишда ва принципиал тарзда айтганлиги таъкидланди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси билан Марказий Назорат комиссияси Раёсатининг кенгайтирилган мажлиси қатнашчилари ўша фожиали кунларда республика партия раҳбариятининг амалда қилган ишларини маъқулладилар. Айни вақтда КПСС Марказий Комитети олий раҳбарларини кескин қоралаб, бюро ва Раёсат 28 август куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Марказий Назорат комиссиясининг қўшма пленумини чақиришга қарор қилди, унда республика Компартияси КПСС Марказий Комитети билан алоқасини тўла узиши ва КПССнинг барча тузилмаларидан чиқиши, ўз вакилларини КПССнинг сайлаб қўйилган органларидан чақириб олиши ва кейинчалик бу қарорни Компартиянинг фавқулодда съездида тасдиқлаши тўғрисидаги таклифларни кўриб чиқиши керак. Бу қарорлар партия ва унинг аъзолари тақдирини аниқлаб бериши мумкин. Ҳаёт Компартия партия аъзолари тақдирини ўз қўлига олган мустақил сиёсий ташкилот сифатида ўзини кўрсатишини қатъиян тақозо этмоқда.

Ўзбекистон Компартиясининг фавқулодда XXIII съездига тайёргарлик кўриш учун ваколатли комиссия тузиш тўғрисидаги масалани пленум муҳокамасига киритиш ҳақидаги таклиф қабул қилинди. Унда партиянинг номини ўзгартириш, дастурий мақсадлари, устави, жамиятдаги фаолиятининг шакл ва услубларини тубдан кўриб чиқиш назарда тутилмоқда.

• Ўқитувчиларнинг анъанавий август кенгашлари бошланди

ИЗЛАНИШ, ИНТИЛИШ КЕРАК

Ҳар гал август кенгашларига ҳозирлик кўраётганимда илгарилари ўзимда бир ноҳушлик сезардим. Бунақа йиғилишлардан қанчаси ўтди-ю, лекин таълим-тарбиядаги самарадорлик нега кутилган натижалар бермаяпти, деган хаёл миямда чарх ураверарди. Икки-уч йилдирки, ана шундай ўйлардан анча ҳоли бўлдим. Бунинг боиси бор. Районимиз партия ва совет ташкилотлари раҳбарлари халқ таълимини ривожлантириш борасида ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ ғамхўрлик кўрсатдилар ва бизнинг илтимосларимиз, эҳтиёжларимизни қўллаб-қувватлаб келмоқдалар.

Фикримнинг далили учун мисолларга мурожаат қилмоқчиман. 1990—1991 ўқув йилида район бюджетидан режага мувофиқ 850 минг сўм маблағ мактабларни таъмирлаш ва қўшимча синфлар қуриш учун ажратилган эди. Иш жараёнида бу етмаслиги маълум бўлиб қолди. Район партия комитети, район Совети ва ижроия комитети ҳамкорликда бизнинг иш юзасидан мурожаатимизга ҳозиржавоблик кўрсатдилар. Натижада таъмирлаш, қурилишга ажратилган маблағ 2 миллион сўмдан ошиб кетди. 10 та мактаб ва 9 та болалар боғчалари ҳамда битта спорт мактаби тўла капитал ремонтдан чиқарилди. 105-мактаб ўқитувчилар жамоаси эса узоқ йиллар кутган орзуларига эришдилар. Бу ерда 150 ўринли ёруғ, замонавий ошхона фойдаланишга топширилди. Кўпгина ўқув даргоҳларини ободонлаштириш, иссиқ сув билан таъминлаш, санитария тармоқларини тартибга келтириш, газ билан иситишга ўтиш каби ишлар бажарилди. 1991 йилда ҳам бу мақсадлар учун 910 минг сўм ажратиб берилди. Энди биз бу пулдан синфларни компьютерлаш учун фойдаландик. Ҳозир бундай техника билан жиҳозланган 40 га яқин синфга эгамиз. Мен бу фактларга бежиз тўхталаётганим йўқ. Қаерда район, партия, совет ходимлари маориф ишларига эътиборни кучайтирсалар, амалий ёрдам берсалар, мактаблар моддий-техника базасини мустаҳкамлаш шунчалик унумли ва осон бўлаверади, демоқчиман.

Районимиз халқ таълими ходимларига, ўқувчиларга яратилаётган қулайликлар биргина шулардан иборат эмас, албатта. Республикамиз Президентининг Фармонига мувофиқ ўқитувчилар ойлиги ошди. Уларга транспортдан бепул фойдаланиш, коммунал хизматлар учун солиқларни 50 фоиз кам тўлаш имкониятлари яратиб берилди. 197 нафар ўқитувчига давлат ихтиёридаги уй-жойлари хусусий мулк қилиб расмийлаштирилди. Кўплаб муаллимларга ер участкалари ажратиб берилди.

Хўш, энди шундай имтиёзларга эга бўлган халқ таълими ходимлари қандай ишлаяптилар, деган савол туғилади. Очиғини айтиш керак, бу борада ҳам анча силжишлар бор. 1990—1991 йил аттестациясига мувофиқ районда иш услубларини оммалаштиришга лойиқ ўқитувчилар кўпайди. Улардан бири — 88-ўрта мактаб математика муаллими Аркадий Григорьевич Лобановнинг битирувчи синф ўқувчиларига қўйган баҳоси педагогика олий ўқув юртларида тўғридан-тўғри ҳисобга ўтиш ва имтиҳон варағига ёзилавериш ҳуқуқига эга бўлди. Бу жуда фахрлидир. Ёш авлодни ўқитиш ва тарбиялашдаги катта ҳиссаси учун ўқитувчилардан ўн нафарига «Ўқитувчи-методист», 34 нафарига «Катта ўқитувчи» унвонлари берилди. Биз кўп йиллардан бери фидойилик кўрсатиб келаётган Н. Абдураҳмонова, Л. Мўминова, Л. Иброҳимова, М. Муродбекова, Ё. Муҳаммаджонова, Т. Запорожченко, А. Овчинников, Т. Абдуғаниев каби ўқитувчиларни район халқ таълими тизимидаги катта жамоанинг энг ҳурматга, иззат-икромга лойиқ кишилари деб биламиз. Улардан айримларининг бой тажрибалари Ўзбекистон ССР Халқ таълими вазирлиги коллегиясида умумлаштирилиб, кенг ёйишга тавсия этилган. Бу ўқитувчилар жамиятда чинакам етакчи куч эканликларини амалда исботламоқдалар.

Муаллимларнинг катта йиғилиши олдидан баъзи фикр-мулоҳазаларни ўртоқлашар эканман, қатор мактабларимиз ўқув-тарбия жараёнини янгича ташкил этганликлари ҳақида ҳам тўхталмоқчиман. Бу жиҳатдан 246-ўрта мактабда ўқувчиларни билимига қараб уч гуруҳга ажратиб ўқитиш йўлга қўйилганлиги эътиборга лойиқдир. Мактабда якка тартибдаги дастур асосида ҳам тарбия ишлари уюштирилган. Хор, бадиий меҳнат, табиатшунослик, санъат ва бошқа соҳалар бўйича янги курслар очилди.

Сўнгги йилларда мактабларда болаларни табақалаштириб ўқитиш, таълим-тарбиянинг мактаб-лицей, мактаб-гимназия, мактаб-олий ўқув юрти шаклларини йўлга қўйиш ҳақида кўп гаплар бўлмоқда. Маорифчи мутахассислар ўқувнинг бу усуллари яхши самара беришига умид боғламоқдалар. Шу муносабат билан биз ҳам барча қулайликларга эга бўлган 9-ўрта мактабни лицейга айлантирдик. Бунда, аввало, ўқув даргоҳида жуда билимдон, малакали ўқитувчилар ишлаётгани кўпроқ ҳисобга олинди.

Назаримда икки кенгаш оралиғидаги эътиборга сазовор ишлардан бири «мактаб-олий ўқув юрти» билим бериш шаклининг қулоч ёзганлиги деб ўйлайман. Райондаги бир қатор мактаблар Тошкент автомобиль йўллари, медицина-педиатрия, Тошкент давлат медицина, Тошкент педагогика, Тошкент электротехника, машинасозлик олий илмгоҳлари билан ҳамкорлик қилиб келмоқдалар. Болаларнинг қизиқишларига қараб мазкур олий ўқув юртлари учун зарур бўлган предметларни чуқур ўрганиш йўлга қўйилди. Бу мақсадда олий илмгоҳларда дарс бераётган ўқитувчилар мактаблардаги машғулотларга жалб этилмоқда.

Лекин шуни унутмаслик керакки, ҳар қандай янгиликнинг мустаҳкам оёққа туриб олиши моддий базага боғлиқ бўлиб қолаверади. Шунинг учун ҳам ўқув муассасалари фақат давлат ажратиб берган маблағга кўз тикиб ўтирмасдан ўзлари ҳам пул топиш учун изланишлари ва шу йўл билан ривожланишга интилишлари зарур.

Молиявий мустақиллик яхши натижалар беришини Галина Матвеевна Ким директорлик қилаётган 260-мактаб фаолиятида яққол кўриш мумкин. Бу ерда 40 та пуллик тўгарак, чўмилиш ҳавзаси, тандирхона, паррандахона, иссиқхона мавжуд. Мактабда булардан келган даромад унинг эҳтиёжи учун сарфланади. Саида Шомансурова директорлик қилаётган мактаб эса «Левентуль» корхонаси билан яқин алоқа боғлаган ва бу ерда ўқувчилар йилига ўз мактабларига 12 минг сўм даромад келтирмоқдалар. 240-мактаб устахонаси 5 та корхона билан шартнома тузган. Натижада бу ўқув даргоҳи 118 минг сўмга яқин даромад қилаётир. Бундай мисолларни яна кўплаб келтириш мумкин. Кўриниб турибдики, изланса, ҳаракат қилинса маблағ ҳам топилаверар экан. Бу масаланинг бир томони, албатта. Ҳамкорликнинг бошқа моҳияти ҳам бор. Ўқувчилар мустақилликка ўрганиб, бир сўмнинг қаердан келаётганини тушуниб борадилар. Турмуш иқтисодиётидан хабардор бўладилар.

Эришилган ютуқлар районимиз халқ таълими тармоғида муаммолар қолмабди-да, деган фикрга олиб келмаслиги керак, албатта. Ҳали ҳал этилиши зарур бўлган чигал масалалар кўп. Шунча яратилган имкониятларга қарамай, айрим мактабларда ўқув-тарбия даражаси ҳамон паст, ўқувчилар билимлари ночор. Деярли кўпчилик мактабларда юқори синф болаларининг пардоз-андозига, зеб-зийнатга берилишига, қимматбаҳо кийимларга ружу қўйишларига маъмурият, ўқитувчилар, ота-оналар кўникиб қолаётганлари ҳам тарбиянинг бўшашиб кетганлиги оқибатидир. Бу ерда мен оила ва мактаб ҳамкорлигини кучайтириш керак, деб алоҳида қайд қилмоқчиман. Фақат шу икки куч ва жамоатчилик ёрдамидагина биз тарбияда кўзлаган мақсадга эришишимиз мумкин. Афсуски, йиллар давомида бу фикр қайта-қайта таъкидланишига қарамай, у ҳамон гаплигича қолмоқда.

Яна бир муаммо — ўқитувчининг кундалик дарсларга тайёрланиш масаласи. Уни кўнгилдагидек деб бўлмайди. Муаллим мактаб ишларидан ҳам кўра турмуш икир-чикирлари билан ўралашиб қолаётир. Машғулотларга пухта ҳозирлик кўрмаслик, фақат дарсликка «ёпишиб олиш» ўқитиш савиясини пасайтириб қўймоқда.

Мактабларда бўлганимда аксарият ўқитувчиларнинг рўзнома ўқимасликларини билиб олдим. Ваҳоланки, биз ўқитувчини жамиятнинг энг фаол, етакчи кучи деймиз. У болалар онгининг муҳандиси ҳамдир. Замон воқеаларидан орқада қолган, сиёсий билими, савияси паст муаллим қандай қилиб ўқувчига чуқур илм ва тарбия бера олсин?!

Ташвишли муаммолар ёнига кўпгина мактабларда ота-оналар комитетларининг хўжа кўрсингагина ишлашлари ҳақидаги масалани ҳам киритмай бўлмайди. Бундай жойларда ўқувчиларга тарбия беришнинг оғир юки ўқитувчилар зиммасига тушиб қолмоқда.

Ота-оналар ўқувчилар ўртасида дўстлик, айниқса, байналмилал дўстлик, катталарга ҳурмат, меҳнатга иштиёқ, она-Ватанни, туғилиб ўсган диёрни севиш туйғуларини тарбиялашда ўқитувчилар билан баб-баравар масъулият ҳис этишлари лозим.

Халқ таълимини такомиллаштириш борасида ҳал қилиниши лозим бўлган муаммолар кўп. Гап уларни санашда эмас. Балки амалий жиҳатдан ҳал қилишда қолган. Август кенгашларида бу масалалар хусусида бемалол, юракни очиб гапирамиз. Энг муҳими, ана шу масалаларни ҳал этиш, самарадорликка эришмоқ зарур.

Нуриддин ЖАЛОЛОВ,
Тошкент шаҳар Киров район халқ таълими бўлими мудирининг ўринбосари.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатида

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг раиси ўртоқ Ш. М. Йўлдошев Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қабул қилган республиканинг мустақиллиги тўғрисидаги Декларацияга асосланиб, Ўзбекистон ССР Президенти ўртоқ И. А. Каримовнинг Ўзбекистоннинг давлат мустақиллигини ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш зарурлиги ҳақидаги таклифини қўллаб-қувватлаб, шу йил 26 августда «Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги тўғрисида»ги қонунни маромига етказиш учун ишчи гуруҳи тузиш ҳақида фармойиш чиқарди.

Ушбу ҳужжатни республика Олий Кенгаши муҳокамасига олиб чиқиш ҳақида таклиф киритиш мақсадида ишчи гуруҳига лойиҳа устидаги ишнинг бориши тўғрисида Раёсатга уч кун ичида ахборот бериш топширилди.

ДАВЛАТ ТИЛИ ҲАҚИДАГИ ҚОНУН ҚАНДАЙ БАЖАРИЛМОҚДА?

ЎЗИМИЗ ЭЪТИБОРЛИ БЎЛАЙЛИК

Давлат тили ҳақидаги Қонуннинг қабул қилинганига ҳам бир ярим йилдан кўпроқ вақт ўтди. Шу давр мобайнида муҳим дастурни амалга ошириш юзасидан бир мунча ишлар қилинди. Хусусан, идоралар ҳамда муассасаларда иш қоғозлари маълум даражада ўзбекчалаштирилди. Маҳаллий миллатга мансуб бўлмаган кишиларнинг тил ўрганишларини кўзлаб луғатлар, йўлланма китобчалар чиқарилди. Бажарилган ишлар орасида Н. Маҳмудов, А. Мадвалиев, Н. Маҳкамов, М. Аминовларнинг «Ўзбек тилида иш юритиш», Э. Бегматовнинг «Ўзбек исмлари» деб номланган китоблари анчагина эътиборга лойиқдир. Улар тил ўрганувчиларга катта ёрдам бериш манбаълари бўлиб қолди.

Лекин Қонун қабул қилинган дастлабки кунларда тилимизга катта аҳамият берилгани ҳолда орадан ҳеч вақт ўтмай унга беписанд бўлиб қолганимиз бир ўқитувчи сифатида мени ташвишга соляпти.

Назаримда тил қадрини кўтаришда ўзимиз сустлик қилаётганга ўхшаймиз. Жойларда ташкил қилинган ўқув курслари фаолияти деярли тўхтаб қоляпти. Корхоналар, муассасаларда иш юритиш илгариги ҳолда давом этиб келмоқда. Ўқув юртлари учун ўзбекча дарсликлар чиқарилиши ҳам орқага сурилмоқда. Нега бундай, деб сўрасак, нашриётларда қоғоз танқис, деб жавоб беришади.

Муаллим сифатида бошқа бир мулоҳазаларим ҳам бор. Нега шу пайтгача рўзномаларда баъзи сўзларни ишлатишда бир хиллик йўқ. Баъзан «туман», гоҳо «район», гоҳида эса «ноҳия» деб ишлатиляпти. Ахир шулардан биттасини қабул қилсак бўлмайдими? Турлича қўллайверсак тил софлигига путур етиши турган гап-ку! Менимча, атамалар комиссияси бу борада ўзининг хулосасини тезроқ маълум қилиши керак.

Шундай ҳоллар ҳам рўй беряптики, баъзан сўзларнинг туб маъносини билмай туриб, улар ўқувчиларга ҳавола этилмоқда. Масалан, «Ватан адабиёти» дарслигининг кейинги нашрларида сак қабиласи («Широқ» ҳикояси) шак қабиласи тарзида қўлланяпти. Ваҳоланки, бу сўзларнинг маънолари тамомила бошқачадир.

Яна бир мулоҳаза. Назаримда ўзбекчалаштираман, деб аҳолига мутлақо ёт бўлган сўзларни ҳам тилимизга олиб кираётганга ўхшаймиз. Шунинг учун мажбурлаб сўз олиб кириш ўрнига тилимизга бошқа тиллардан ўтиб ўзлашиб кетган сўзларни ўзича қолдириш зарур, демоқчиман. Бундай сўзлар асосан илм-фан тараққиёти натижасида пайдо бўлган сўзлардир. Мен уларни бирма-бир санаб ўтирмайман. Лекин ўзимча, «лекция», «шприц», «лампочка» каби сўзлар сақланиб қолса яхши бўларди, деган ўйдаман. Бу билан биз ўзбек тилини қашшоқ қилиб қўймаймиз. Ахир тил ҳеч қачон ёлғиз ўзи камол топмаган. Ҳаёт қонунияти талаблари асосида бошқа тиллар ҳисобига ҳам бойиб, ривожланиб борган.

С. БОБОМЕТОВ,
муаллим, Тошкент райони.

• Вилоят ижроия қўмитасида

БАҲОНА БИЛАН ИШ БИТМАЙДИ

ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ КУЗГИ-ҚИШКИ МАВСУМГА ТАЙЁРЛАШ БЎЙИЧА ВИЛОЯТ ШТАБИНИНГ НАВБАТДАГИ КЎЧМА ЙИҒИЛИШИ ОҲАНГАРОН ШАҲРИДА БЎЛИБ ЎТДИ.

УНДА штаб раҳбари — вилоят ижроия қўмитаси раиси Э. М. Рўзиев, вилоят партия қўмитасининг иккинчи котиби Ш. Н. Маҳмудова, вилоят ижроия қўмитаси раиси ўринбосарлари, вилоят ижроқўми бўлим ва бошқармалари раҳбарлари иштирок этдилар.

Маълумки, Оҳангарон саноат шаҳри. Шундан келиб чиққан ҳолда шаҳар раҳбарияти асосий диққат-эътиборни озиқ-овқат, мева ва сабзавотни етарли миқдорда ғамлаб олишга қаратиши лозим эди. Лекин текширув натижасида бу борада етарли ишлар қилинмаётганлиги аниқланди. Шаҳар дўконларининг кўпчилиги ҳозирдаёқ бўшаб қолмоқда. Яроқсиз сабзавотларгина пештахталарни «безаб» турибди. Маҳсулот айирбошлаш саноат корхоналарида яхши йўлга қўйилмаган. Ҳатто, қўшни хўжаликлар ва ноҳиялардан пиёз, картошка ҳамда бошқа сабзавот маҳсулотлари олиб келишга эътибор берилмаяпти. Ваҳоланки, бу йилнинг кузги-қишки мавсумида баъзи озиқ-овқат маҳсулотлари тақчил бўлиши мумкин. Шу сабабли ҳар бир хўжалик, корхона, идоралар ўз ишчиларини бу маҳсулотлар билан меъёрида таъминлаш борасида маълум заҳираларга эга бўлишлари зарур.

Бунинг учун биринчи галда шаҳарда кичик омборхоналар қуришни кўпайтириш, бартер усулида фойдали шартномалар тузиш керак, энг асосийси маҳсулот ғамлаб қўйишни асло кечиктириш мумкин эмас.

Саноат корхоналарига, қурилиш бошқармаларига, қайси идоралигидан қатъий назар, қишга ўз заҳирасини тайёрлаб қўйиш топширилган эди. Бу борада «Оҳангаронцемент» ишлаб чиқариш бирлашмасидан ташқари бошқа корхоналар жўяли иш қилмаяптилар. Бартер шартномаларига ҳам масъулиятсизларча ёндашиляпти. Ахир 20 минг сўмлик маҳсулот олиб, 117 минг сўмлик маҳсулот берилганлигини қандай тушуниш мумкин? Режа бўлимидаги ўртоқлар қаёққа қарашяпти?

Бундан ташқари кўчаларнинг ифлослиги ва тартибсизлиги шаҳар ҳуснини бузиб турибди. Дўконлар, бекатлар ночор аҳволда. Пештоқлардаги атамаларни шаҳар бош меъмори бир кўздан кечириб чиқиши керак.

Оҳангарон шаҳар ижроқўми раиси В. А. Баригин ҳақиқатан ҳам комиссия аъзолари май ойидаёқ шаҳарда бўлиб, камчиликлар ва қилиниши лозим бўлган ишларни кўрсатиб кетганликларини, ҳозирги муддатга қадар кўплаб амалга оширилган ишлар билан биргаликда ҳали ечимини кутаётган муаммолар борлигини тан олди.

Шаҳардаги иситиш тармоқлари, қозонхоналар, газ қувурларини таъмирлаш, янгиларини ўтказиш каби ишларни вилоят тармоқ бошқармалари ёрдамида амалга оширишга келишиб олинди.

Йиғилишда, шунингдек, Оҳангарон ноҳиясидаги аҳвол ҳам кенг муҳокама қилинди. Халқ таълими муассасаларидаги аҳвол қониқарсиз. Айрим мактаблар янги ўқув йилига тайёр эмас. Ўқувчилар ошхоналари керакли жиҳозлар билан тўла таъминланмаган. Ёқилғи масаласи 50 фоизга ҳал қилинган, холос. Болалар боғчалари таъминотида узилишларга йўл қўйилмоқда. Мазкур масалалар юзасидан ноҳия ва вилоят халқ таълими бўлимларига зудлик билан биргаликда чоралар кўриш топширилди.

— Ноҳияда аҳолини ёқилғи билан таъминлаш энг ўткир масала бўлиб турибди, — деди Оҳангарон ноҳия ижроия қўмитаси раиси М. Дўстбоев. — Жами 12 минг оила бор. Уларга икки тоннадан 24 минг тонна кўмир керак. Илгарилари айрим хўжаликларимиз Ангрендаги кондан кўмир олишарди. Эндиликда эса бунинг иложи бўлмай қолди. Шу масалада вилоят раҳбарларининг ёрдамлари керак. Бу масала билан шуғулланиш ва уни ижобий ҳал қилиш вилоят ижроқўми раисининг ўринбосари В. А. Лозицкийга топширилди. Ворошилов номли давлат хўжалигида касалхона қурилиши кечикяпти. Бундан ташқари бир қатор ижтимоий муаммоларни ҳам тезроқ ҳал этиш зарур.

Йиғилишда Оҳангарон шаҳар ва ноҳияларида кузги-қишки мавсумга тайёргарлик ишларидаги бошқа нуқсонлар ҳам очиб ташланди. Шаҳар ва ноҳия раҳбарларига тез фурсатда энг аввало халқ таълими муассасаларини янги ўқув йилига тахт қилиш, озиқ-овқат маҳсулотларини, мева-сабзавот заҳираларини кечиктирмай ғамлаш, керак бўлса, уларни йиғиб-териб олишда умумий сафарбарлик уюштириш лозим.

Йиғилишда тилга олинган муаммоларнинг белгиланган муддатгача ечимини излаш, тузатиш ва штабнинг навбатдаги йиғилишида бу ҳақдаги ҳисоботни тинглаш ҳақида келишиб олинди.

Р. ШОЖАЛИЛОВ.

ҚЎШИМЧА ЦЕМЕНТ

БЕКОБОД цемент комбинатининг ишлаб чиқариш бўлинмалари жамоалари хўжалик йилини яхши кўрсаткичлар билан якунлаш учун ўзаро беллашувни тобора авж олдиришмоқда. Унда фаол қатнашаётган цемент цехи ишчи-хизматчилари топшириқларни доим тўла ва ошириб бажаришга муваффақ бўлмоқдалар.

Меҳнатсеварлар ўтган йили фидокорона ишлаб, жумҳуриятимиз қурилишлари учун 710 минг тонна цемент етказиб беришган эди. Унинг 10 мингг тоннаси режадагидан ташқари тайёрланган эди. Улар бу йил ҳам самарали ишлашяпти. Ярим йиллик топшириқ анча ортиғи билан бажарилди. Режадагига қўшимча бир неча минг тонна цемент буюртмачиларга етказиб берилди.

Цехдаги тўртта смена жамоаси бир маромда ишламоқда. Айниқса, М. Боиров бошчилик қилаётган смена ишчи-хизматчиларининг иш кўрсаткичлари бошқаларникига қараганда юқори бўлмоқда. Ҳар куни топшириқ 110 фоизга етказиб адо этилмоқда. Бунда В. Ямалетдилова, З. Султонмуродова каби илғор тегирмончиларнинг ҳиссаси салмоқлидир. Улар ҳар сменада қўшимча маҳсулот ишлаб чиқармоқдалар.

Н. ОТАБОЕВ.

МАКТАБДА КИЧИК КОРХОНА

Мактаб шароитида ўқувчилар кучи билан маблағ ишлаб топиш таълимни ишлаб чиқариш билан мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутади. Билим даргоҳлари ихтиёрида кичик корхоналарнинг барпо этилиши ҳам ўқувчиларни ижтимоий фойдали меҳнатга жалб қилишнинг истиқболли воситаларидан бири бўлиб қолди.

Янгийўл шаҳридаги 10-ўрта мактаб ҳузурида кичик корхонанинг очилиши ҳам кўпчилик меҳнатсевар ўқувчиларни хурсанд қилди. Бу ерда компьютер қурилмалари учун ўқув дастурларини тайёрлаш йўлга қўйилди.

Ёшларнинг сидқидилдан қилаётган меҳнатлари туфайли мактабда бу йил анчагина пул ишлаб топилиб, улар ўқув жараёни юмушлари учун сарфланади.

А. АЛИЕВ.

МЕТАЛЛ ПАРЧАЛАРИ — ҚИММАТЛИ ХОМ АШЁ

КЕЙИНГИ вақтларда «Вторчермет» идораларига топшириладиган металл парчалари учун ҳақ тўлаш анча кўпайди. Чунончи ҳар бир тонна қора металл хом ашёсига тўланаётган маблағ миқдори икки — икки ярим баравар ошди. Рангли металл парчалари ҳақи ҳам шундай ортди. Бу ўз вақтида кўрилган тадбир бўлди. Чунки бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида пул қадрсизланаётган ҳозирги шароитда бу зарур эди. Илгариги нархи сақланиб қоладиган бўлса металл парчаларини топшириш янада сусайиб кетарди.

Янги баҳонинг белгиланиши кўпчилик корхоналар ташкилотларда бу муҳим ишда сезиларли силжиш бўлишига олиб келди. Металл парчаларини топшириш режаларини тўла ва ошириб бажараётган жамоалар сони кўпайиб боряпти. Шу туфайли ҳам кўпчилик шаҳарлар ва районларда бундай хом ашёлар топшириш топшириқлари анча ошиғи билан бажариладиган бўлиб қолди.

Иккиламчи хом ашёни йиғиш ва топширишда намуна кўрсатаётган корхоналарнинг бири Чирчиқ қишлоқ хўжалик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмасидир. Бу ерда металл парчаларининг тўпланиб, корхона ҳудудини хунук қилиб ётишига ҳеч йўл қўйилмайди. Ишлаб чиқариш давомида тушган металл чиқиндилари, ҳисобдан чиқарилган эски асбоб-ускуналар, уларнинг қайта тикланиши мумкин бўлмайдиган қисмлари дарҳол ажратилган махсус жойга йиғилади. Уни тезроқ металлургия корхоналарига юбориш ташкил этилади. Жамоа ўтган биринчи ярим йилликда топшириқдагига қўшимча 120 тонна металл парчаларини «Вторчермет»га топширди.

Маълумки, ҳозирги вақтда бутун жумҳуриятимиз каби вилоятимиз корхоналари, ташкилотлари ва муассасаларида йиғилиб топширилган бундай иккиламчи хом ашёнинг муайян қисми қишлоқ аҳолиси манзилгоҳларини газлаштириш ва ичимлик сув билан таъминлаш учун ниҳоятда зарур бўлган қувурлар тайёрлаш учун ишлатилмоқда.

ИККИНЧИ ДАРАЖАЛИ ИШ ЭМАС!

Жумҳурият Президентининг шу ҳақдаги Фармонининг муваффақиятли бажарилиши кўп жиҳатдан металл парчаларини топшириш режаларининг амалга оширилишига ҳам боғлиқлигини унутмаслик керак. Бекобод металлургия заводи бундай хом ашёни қанча кўп олса, шунча кўп қувур ишлаб чиқаради.

Шу нуқтаи назардан металл парчаларини топширишни кўнгилдагидек йўлга қўйган, бу соҳа бўйича олдинда бораётган меҳнат жамоаларидан миннатдор бўлаяпмиз. Шундай жамоалар орасида Янги Ангрен давлат район электр станцияси ҳам бор. Нурхона юзлаб тонна шундай иккиламчи хом ашё тайёрлади. Қўшимчасининг ўзи 130 тоннани ташкил этди. Бу миқдордаги металл парчаларидан неча километрлаб газ ва сув қувурлари ишлаб чиқариш мумкин. Бундай корхона ташкилотлар номини яна келтириш мумкин.

Бироқ металл парчаларини йиғиб топширишга эътибор берилмаётган, бу ишни иккинчи даражали деб ҳисоблаётган корхона-ташкилотларнинг ҳали ҳам кўплиги ачинарли бир ҳолдир. Кўпинча топшириқ мутасадди раҳбарларнинг лоқайдлиги туфайли ҳам бажарилмаяпти. Улар имконият бўлса ҳам ундан фойдаланмаяптилар.

Ангрендаги кўмир разрезида худди шундай бўлаяпти. Жуда катта майдонни эгаллаган бу корхонада ташландиқ ҳолда ётиб, занглаб кетган турли-туман металл парчаларини кўплаб учратиш мумкин. Уларни тўплаш учун разрезда ҳамма восита бор. Фақат ҳафсала йўқ. Оқибатда тонна-тонна металл парчалари обҳаво таъсирида яроқсиз ҳолга келмоқда. Уларни кўриб дилинг вайрон бўлади. Ахир бу ташлаб юбораладиган чиқинди бўлмай, қайта ишлаб турли-туман эҳтиёжлар учун бемалол ишлатиладиган қимматли хом ашё-ку. Унинг қадрига етилмаётганлигига ҳайрон қоласан.

Корхона биринчи ярим йилликда «Вторчермет»дан 156 тонна металл парчаси қарз бўлиб қолди.

Ўзбекистон химия машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмаси, трансформатор заводларида ҳам иккиламчи хом ашёни тўплаш ва топширишда ўзибўларчилик кайфияти ҳукм сурмоқда. Бу корхоналар йил бошидан бери ҳали бирор ойда ҳам топшириқни уддалай олмади. Қарзи эса ярим йилликда бир минг беш юз саккиз тоннага етди. Бунинг оқибатида бутун Чирчиқ шаҳри белгиланган режани бажармади. Унинг орқада қолишига шу корхоналар сабаб бўлди.

Қатор районлар деҳқончилик саноати уюшмаси ҳам бу соҳада режа кўрсаткичларидан анча орқада қолишяпти. Биргина Оққўрғон район уюшмасининг ўтган ярим йилликда тайёрлаган металл парчалари режадагидан 403 тонна кам бўлди. Бўка район деҳқончилик саноати уюшмаси белгиланганига нисбатан 294 тонна, Бекобод район деҳқончилик саноати уюшмаси эса 287 тонна кам топширди. Бунинг оқибатида қанчадан-қанча металл буюмлари тайёрланмай қолди.

Металл парчалари қимматли хом ашё эканлигини тушунтириб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак. Уни ҳамма яхши билади. Шундай экан, бу қимматли хом ашёни вақтида тўплаш ва қайта ишлаб чиқаришга юбориш учун ҳамма имкониятлардан фойдаланиш керак. Айрим корхона-ташкилотлардаги каби унга иккинчи даражали иш, деб қарашга чек қўйиш керак.

Н. НОРБОЕВ,
«Вторчермет»нинг Тошкент вилояти бўйича катта вакили.

ТЕРИМНИ КЎЗЛАБ

СЕГИЗБОЕВ номли шўро хўжалигининг Мирзавали Ҳошимов бошлиқ бўлим пахтакорлари ғўза парваришини уюшқоқлик билан олиб бормоқдалар. Айниқса, Анорбой Усмонов, Саттор Мадаминов, Мусурмон Ботировлар етакчилик қилаётган бригада далаларидаги ғўзалар мўл ҳосилдан дарак бермоқда.

Бўлим деҳқонлари жорий йилда давлатга 1056 тонна пахта етказиб беришни режалаштирганлар.

Ғанимат дамларда ғўза парваришини бўшаштирмаётган Неъмат Бобоқулов, Жумабой Усмонов, Турғун Назаров, Ғулом Мадаминов, Йўлдош Ботиров каби механизаторларнинг меҳнатлари мақтовга сазовордир. Обиджон Ботиров, Раим Умиров, Тўлқин Йўлдошев, Анвар Бўриевлар ҳар бир туп ғўзани қондириб суғормоқдалар. Майдонларни бегона ўтлардан тозалашда Омонгул Турдиалиева, Дилбар Бўриева, Буниса Мирзааҳмедова, Қумри Ҳошимоваларнинг хизмати катта бўлмоқда.

Бўлим механизаторлари терим мавсумига тайёргарлик ишларини ҳам бошлаб юборишди. Мавжуд 5 та транспорт, 30 та тележка, 8 та пахта териш машинаси тахт қилиб қўйилди.

О. ТЎРАҚУЛОВ,
Оққўрғон ноҳияси.

МУРУВВАТ ЖАМҒАРМАСИ МАБЛАҒИДАН

Ўтган йили сентябрь ойида Товоқсой қўрғонида масжид қурилиши бошланди. Бу масжид халқимизнинг бунёдкорлик анъаналарини ўзида жамлаган, урф-одатларимизни тарғиб этадиган бир жой бўлиши назарда тутилган эди. Бу ишни амалга оширишнинг мураккаблиги ўз-ўзидан аён бўлганлиги учун халқдан хайр-эҳсон йиғишга қарор қилинди. Биринчи куниёқ 5 минг сўмга яқин пул йиғилди. Қўрғонимиздаги жуда кўп корхоналар, меҳнат ташкилотлари масжид қурилишига ўз ҳиссаларини қўшдилар. Айниқса, Ш. Расулов бошчилигидаги автотранспорт хўжалиги, Ўрта Чирчиқ ГЭСлар тизмаси Товоқсой бўлими (директори Қ. Бердиев), Карл Маркс номидаги жамоа хўжалиги, Товоқсой уй-рўзғор буюмлари корхонаси, Искандар матлубот жамияти катта ёрдам беришди.

Юқоридаги ташкилотлар ва халқнинг саъйи-ҳаракати туфайли масжид деярли битказилди. Ҳозирги пайтда бу ерда диний маросимлар ўтказилаяпти, эски ўзбек ёзувини ўрганиш йўлга қўйилди. Шу билан бирга ҳурматли қарияларимиз ёшларга панд-насиҳат қилиб, уларни одоб-аҳлоқли бўлишга, ота-оналарини эъзозлашга, меҳр-оқибатли бўлишга чорлашмоқда.

Мурувват жамғармасига тушган ошиқча маблағ эса ёрдамга муҳтож оилаларга тарқатиляпти.

Эзгулик учун хизмат қилишнинг ҳам гашти бўлади. Маҳалла ободончилиги, меҳр-мурувват ишларидан ҳеч ким четда қолмаяпти.

ТУРСУН ФЗОЛ ўғли,
маҳалла қўмитаси раиси.

ЁШЛИК ойномаси — меҳмонимиз

«РУҲЛАР ДУНЁСИДИР ИЛОҲИЙ БАЁТ...»

«ЁШЛИК»нинг назм бўлими 1992 йилда шеърхонларни етакчи шоирларимизнинг янги шеърий туркумлари, достонлари билан хурсанд этиш ниятида. Айни чоқда машаққатли изланишлар олиб бораётган истеъдодли ёш шоирлар ижодига ҳам кенг ўрин ажратилади. Шеъриятимизга янгича руҳ, янги тўлқинлар олиб кираётган Эшқобил Шукур, Абдували Қутбиддин, Чори Аваз, Дилшод Шамс, Равшан Файз, Одил Икром каби қатор ёшларнинг зўр-зўр туркумлари билан танишасиз.

Бўлим янги номлар кашф этиш анъанасини дадил давом эттирмоқчи. Худди шу мақсадда иккита янги рукн очдик. Биринчиси — «Олис-яқин овозлар» — вилоятларимизнинг чекка шаҳар ва қишлоқларида яшаётган истеъдодларни элга танитиш, иккинчиси — «Толиб диллар давраси» — жумҳуриятимизнинг турли билимгоҳларида таҳсил олаётган талаба ёшлар ижодини ёритишга мўлжалланган.

Янги йилдан эътиборан биз учун ўта анъанавий бўлган ғазал, рубоий, мухаммас каби жанрларда битилган асарларга янада катта эътибор билан қарамоқчимиз. «Муҳаббатнома», «Невараклучча» рукнлари ҳам шаклан, ҳам мазмунан янгиланади. Замондош шоир ва шоираларимизнинг муҳаббат мавзуидаги шеърларини айрича бир безаклар билан ўқувчига ҳавола этиш ниятимиз бор.

Хуллас, бўлим ўз ишини бирмунча янгиламоқчи. Бу борада сиз, азиз муштарийлардан, халқ орасидаги истеъдодлардан мадад кутамиз.

Абдул ЖАЛИЛ,
назм бўлими муҳаррири.

Баҳодир ЁҚУБЖОНОВ.

АГАР БУ ДУНЁДА...

* * *

Ҳали кўчаларда юрибди тушлар,
Шаҳар парвоналар дардин тинглайди.
Кўзлар ёлғиз оққуш ҳуснига тўлган,
Киприклар осмонни майин силайди.

Дарахтларга сочи илашиб қолган
Кеча инжиқланар, кеча нозланар.
Оламга сочилар юлдузлар иси,
Илоҳий қўшиққа юрак созланар.

* * *

Агар бу дунёда қувонч бор бўлса,
Мен ўша қувончдан ёрилиб ўлдим.
Агар бу дунёда бахт бор бўлса,
Бахтга мен йиқилдим, бахтга мен тўлдим.

Ҳасрат бўлса агар дунёда,
У менинг ҳасратим, у менинг дардим.
Бу дунёда агар азоб бор бўлса,
Умрбод ўзимга азоб ахтардим.

Бироқ...
Барибир мен сенга тўймадим.

Мирзо КЕНЖАБЕК

ТАСАВВУФ

Қадаҳ дунё экан,
Дунё қадаҳдир!
Май—мазмун, илоҳий ишқ экан, ажаб!
Кўксимга гўзаллик тиғин қадабдир
Мангу мажоз билан оламни бежаб.

Ўзидан кечмаку
Дунёдан кечмак —
Ўзни топмак экан,
Дунёга етмак!
Дунёни тарк этмак — ер билан, демак,
Борлиқ хилқат билан бирлашиб кетмак!

Ер надир?
Зор надир?
Ва дийдор надир?
Ер ҳақдир, ким келар ҳақиқатга дуч?!
Бизнинг жўн севги ҳам ерда ҳарнадир,
Бу — илоҳ ишқидан мингдан бир улуш.

Бунча ер васлига ошиқмай десам,
Руҳоний дунёнинг буюк сири бор:
Мен нечун бандадай ошиқман десам,
Аёл чиройида
Оллоҳ нури бор!

Олимлар, эй, юзсиз замонларга жўр,
Илм сизга — қолип, мозий ажабми?!
Умар Хайём магар шиaccording майхўр,
Навоий шунчаки майсевар қалбми?!

Тупроқ тилсим экан,
Хок айла, ё раб,
Илмга озуқа қилгин гилимни.
Халқ эмас, юрт эмас фақат,
Во ажаб,
Кўрдик мустамлака бўлган илмни.

Руҳлар дунёсидир илоҳий баёт,
Қадаҳ бор бўлгаю,
Шароб бор бўлгай.
Дунёдан кечганга ёр бўлгай ҳаёт,
Ўзидан кечганга худо ёр бўлгай!..

Янги номдан Жеймс Жойсгача...

«Ёшлик» ойномасининг илк сони муштарийлар қўлига етиб борганига ҳам ўн йил бўлиб қолди. Ўн йил ичида «Ёшлик» жумҳурият йигит-қизларининг севимли нашрига айланди. Зеро, унинг саҳифаларида ана шу ёшларни қизиқтирган, ўйлантирган, ташвишга солган жуда кўп саволларга жавоб беришга ҳаракат қилинган. Шу давр мобайнида «Ёшлик» саҳифаларида кўплаб ёш носирлар ўзларининг асарлари билан қатнашдилар, элга танилдилар. 1992 йилда ҳам ойбитикнинг наср бўлими, бошқа бўлимлари қатори истеъдодли ёшларнинг асарларини бериб боришни ўзининг асосий мақсади деб билади. Ана шундай ёшлардан Бахтиёр Турсун, Мирзаумар Халилов, Шарифжон, Хайрулло, Мирзакалон Жўраев, Нодира Содиқова, Зулфия Йўлдошева, Собир Ўнар, Тўхтамурод Рустамов, Шодиқул Ҳамроевларнинг ҳикоялари берилиши кўзда тутилмоқда.

«Ёшлик»ка истеъдодли ёзувчиларимиздан Ш. Холмирзаев янги асарларидан беришни, Тоғай Мурод романини тортиқ қилишни, Э. Усмон, З. Аъзам, А. Дилмурод, Э. Аъзамов, Х. Султонов, О. Отахонов, Б. Мурод Али, Н. Эшонқуловлар эса ҳикоя ва қиссаларини тавсия этишларини билдирдилар.

«Ёшлик» «Муҳаббат ҳикоялари» рукни остида ёш носирларнинг асарларини бериш билан бирга жаҳоннинг машҳур адиблари Жаброн Халил Жаброн, Э. Базен, Ги де Мопассанларнинг ҳам ана шу мавзудаги асарларини муштарийлари ҳукмига ҳавола этишни мўлжалламоқда. Шунингдек, ўқувчилар таниқли италиялик ёзувчи, Нобель мукофоти совриндори Луиджи Перанделининг «Тузоқ» асарини, М. Булгаков, Альберто Савинио ва Франтс Кафка ҳикояларини ҳам ёшлар таржимасида ўқишлари мумкин. Яна бир янгиликни айтиб ўтмоқчимиз. Кейинги йилда «Ёшлик» XX аср буюк ёзувчиларидан бири — Жеймс Жойснинг санъаткор ёшлигига бағишланган романини ҳам бериш ниятида.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, юқорида номлари санаб ўтилган адибларнинг асарлари ёш авлод маънавиятига ўз таъсирини кўрсатиб, улар руҳий оламини янаям бойитишга хизмат қилади деб ишонамиз.

Аббос САИД,
наср бўлими мудири.

Бахтиёр ТУРСУН

ОҚ ГУЛЛАР

Ҳикоя

ДАРАХТЗОРНИ туш кўрди у, оппоқ гуллаб ётган зардолизорни... Оқ гулларни эзғилаб югуриб кетаётганмиш, боши устидан гуллар ёмғир янглиғ шовуллаб ёғилаётганмиш...

Кўзларидан уйқу сиёғи қочиб улгурмай онаси олдига чопди.

— Она, мен кетяпман. Зардолизорга, — деди у.

Онаси сигир соғарди. Ўғлига индамади. «Ҳа» ёки «йўқ» ҳам демади. У ўғлини ялдо кечасида, ўша зардолизорда туққан эди. Аёзли тунда, оппоқ гул тўшакда кўз ёрганди. Зардолизорнинг ялдо туни тугар маҳалда тонгга яқин музлаб қолишганди. Аёл ўшандан буён умрида бирор марта ҳам зардолилар айни қиш чилласида оппоқ гулга бурканганини кўрмади.

Ўғил покланишнинг тонгги палласини ариқнинг бўйида ўтказди. Кийимлари момосининг уйида — бобосидан қолган ёғоч сандиқда эди. Момо уларга девор-дармиён қўшни турарди. У эшикдан киришга сабри чидамай, девордан ошиб ҳовлига тушди. Ҳовли юзаси жим-жит, бирон кимсанинг қораси кўринмасди. Болалигида думбасидан узиб олган, остонага ҳеч зоғни йўлатмайдиган қари кўппак йўлбарс ҳам, теваракни тўзитиб хўрак илинжида ивирсиб юрган товуқлар ҳам қайгадир ғойиб бўлганди. У каттакон қулф осилган эшикка яқинлашаркан, момоси бир йил бурун омонатини топширганини дафъатан эслаб қолди. Ноилож изига қайтди. Эгнидаги эски кийимлари билан йўлга тушди.

Автобуснинг ичи дим, ўриндиқларнинг барчаси банд, тик туриб кетаётганлар ҳам бор эди. Орқа ўриндиқда қош-киприклари, юзлари, ҳатто тирноқларигача оқариб кетган бир қиз ёлғиз ўзи тўрар, унинг ёнига ўтиришни ҳеч ким истамасди. Йигит тортинмай унинг ёнига бориб чўкди. Йўловчилар унга зимдан кўз қирралари билан қараб қўйишди. Автобус ойнаси ортидан гуллаган дарахтлар кўрина бошлади. Йигит тушида кўрган зардолизорни ўнгида ундан-да гўзалроқ алфозда кўрди. Зардолизор қизнинг сочларидек оппоқ эди. Атрофда бундан ўзга дилтортар рангни топиш мушкул эди. Бу оқлик бағридаги барча мавжудот кўзга аниқ-тиниқ ташланарди. Бу муфаззамир кўзни қамаштирарди. Сўқир қиларли бу манзара.

У автобус ортидан қўл силтади. Оппоқ олам қўйнида ўзини танҳо сезди. Барибир кимдир бор эди. Сим-сим ёғаётган оқ ёмғир кўз очирмасди. Қоп-қора кўйлаги оқ рангга беланди.

— Сиз... Сиз қаердан пайдо бўлдингиз? — йигит ўпкасини босолмади.

— Кеча туш кўрдим. Оппоқ зардолизор... Оқ гулларни эзғилаб қаёққадир югуриб кетаётганмишман. Гуллар ёмғир бўлиб устимдан дув-дув тўкилармиш, — у бир маромда, оҳиста сўзларди. Рассом эди у. Зардолизорнинг сувратини чизаётганди оқ қоғозга. Соқоли оқ эмасди унинг, оқ рангга бўялганди.

— Ишонайми сизга? Йўқ! Овора бўласиз! Сиз кимсиз? Ўзингиз билмайсиз. Сиз... сиз ўғрисиз, эшитяпсизми, ўғрисиз! Менинг тушимни ҳам тинч қўймадингиз. Бу сурват сизники эмас ва у ҳеч қачон сизники бўлмайди. Нафрат изҳор этаман сизга, нафрат!

У оқ гулларни эзғилаб, телбаларча югуриб кетди. Овозидан мольберт титраб тушди. Рассом пинак бузмади, бармоқлари билан сувратни оҳиста силади.

Оёқлар гулларни эзғилади. Замин оқ қонга беланди.

Йигитнинг бадани ўт-оташ бўлиб ёнарди. Қўнғироқни босди: чақалоқ йиғисига ўхшаш овоз чиқарди у. Эшик очилди. Қаршисида Наргиз кулиб турарди. У аввал севиниб кетганидан бироз саросима ичида қолди, сўнгра йигитнинг қиёфасида акс этган безовталикни кўриб хавотирга тушди.

— Нима бўлди сенга, —деди Наргиз ва ялтоқлангандай унинг елкасига осилди. Йигит унинг кўзларида нур кўрмади.

— Билсанг, севаман уни... — Наргиз ўзини унинг қучоғидан халос этди.

— Менсиз... Менсиз яшай оласанми? Айт, Наргиз?!

— Сенсиз ҳам...

— Кеча келгандими?

— Ҳа. Шу ерда тунади.

— Бугунчи? Бугун ҳам келар...

— Бугун сен келдинг... Тентак.

Йигит унинг кўзларидан қониб-қониб ўпарди. Аммо нур йўқ эди бу кўзларда. Қиз уни ётоққа чорлади...

Дераза ортида чинорлар бўй чўзганди ва улар орасида бир туп зардоли ҳам ўсганди. Зардоли оппоқ гулга бурканиб ётарди.

— Наргиз, мен бахтсизман. Оғушим йўқ — бахтсизман. Мени сев, Наргиз...

— Сени... Нега борсан? Нега у йўқ?!

У ялдо тунида туғилганди. Йўргакдаги чақалоқ, сукунат, зим-зиё хона, шифтда тинмай тўр тўқиётган ўргимчак, дераза ортида ёғаётган қор. У йиғлашни билмасди. Дераза дарчасидан қор учқунлари бостириб кириб, унинг юзига қўнган ҳамон эриб кетарди. Кунларнинг бирида йўргакдаги чақалоқ ерга тушиб кетди. Думалаб-думалаб йўргакдан халос бўлди. Ўрнидан турди ва қалтираганча қадам босди. Онаси томон югурди. «Зардолизорга, онажон зардолизорга». Она индамади. У сигир соғарди.

Шамол деразани очиб юборди. Бутоқлардан тўкилган гуллар хонага учиб кирди. Тўшак гулларга тўлди.

— У қурбон! У қурбон! — Гулларга қўшилиб учиб кирди бу дағал овоз. Эшик қарс этиб ёпилди. Наргиз ўрнидан турмади. У қип-яланғоч эди.

«Шаҳид! Шаҳид!», пичирлади оқ гуллар. Тинмай ёғиларди оқ гуллар. Олам зардолизорда эди. У шошиб кетиб борарди. Оқ тун, оқ ёмғир, оқ гуллар шоширарди уни. Ханжар сопсиз эди.

Мольберт илкис силкинди. Сурват ерга оҳиста сирғалиб тушди. Ханжар жаранглаб кетди. Сурват учди, кунчиқар томонга учди. Оқ шамол улиди. Унинг кўзлари гулга тўлди ва у йиғлаб юборди.

«Олам бахтсиз бўлма, менингдек».

ЭЗГУ ЙЎЛДА СОБИТ ТУРАМИЗ

МАҚОЛАНАВИСЛИК бўлими она-юртимиз Ўзбекистоннинг сиёсий-иқтисодий мустақиллигини қўлга киритиш йўлида ўзбек халқи тарихида қайта кўз очаётган уйғониш жараёнидан четда турмайди, балки унинг маърифий-маънавий асосларини шакллантиришда фаол иштирок этиш азмидадир.

Инсон ҳуқуқлари ва уларнинг муҳофазаси, бозор иқтисодиётига ўтиш даврининг таҳлили, Ўзбекистон табиатининг тақдири бўлимнинг диққат марказида бўлади. Муштарийлар мадад сўраб ёзарканлар, ўз вақтида ёрдам беришга тайёрмиз. Иқтисодий муаммолар ва уларни ечиш йўллари тўғрисида чуқур илмий-оммабоп мақолалар ва сермазмун суҳбатлар битилади. Залворли тоғлар, арслонёлли дарёлару зумрад қўлларнинг онаси табиат ва унинг мувозанати ҳақида пурмаъно асарлар чоп этиш ниятимиз бор.

Ўтмишда битилган тарихий, ахлоқий, фалсафий асарларни чоп этарканмиз, асосан икки йўналишда, бинобарин, аслиятни нашр этиш ва етук олимларнинг янгича талқинлари билан кенгроқ таништириш йўлидан борамиз. Бу хайрли тадбирда сиз, азиз муштарийлар ҳам бевосита иштирок этишингиз мумкин.

XX асрнинг сўнгги ўн йиллиги давом этмоқда. Хўш, юз йил бурун ўзбек тилидаги матбуот нашрларида қайси мавзулар ёритилган? Шундай ва шунга ўхшаш саволларга жавоб топиш мақсадида 1890—1920 йилларда нашр этилган рўзнома ва ойномаларнинг саҳифаларидан ўрин олган, ўзининг тарихий қимматини йўқотмаган тарихий мақолалар мунтазам чоп этилади.

Энг ишончли ва фаол муаллифларимиз — муштарийлардир. Кундалик турмушда дуч келинган қийинчиликлар, сизни ўйлантираётган муаммолар тўғрисида шахсий мулоҳазаларингиз битилган мактублар бўлим ходимларини ижодий сафарга чорлайди.

Дунёдаги ажойиб-ғаройиб воқеалар, идрок кучи ила замонларни лол қолдирган далиллар ҳақида маълумотлар, шунингдек, спорт саҳифамизда мароқли мақолалар ёритилади. Ниятларимиз ижобат бўлишига эришиш учун Ўзбекистоннинг етук публицистлари ҳамда пешқадам шоир ва ёзувчиларини жалб этдик. Бўлимимизга ислом динидан яхши хабардор ва билимсиз ҳар хил ёшдаги ўқувчилардан баҳсталаб хатлар тушмоқда. Бу — уларнинг виждоний эрки. Шубҳа, гумон қилишга ҳақлари бор. Билимдон олимлар сизни шубҳалардан фориғ қилади, деб ўйлаймиз. Бундан ташқари, ноҳақ қамалганлару зулм кўрганлар ҳаётини тафтиш қилувчи туркум мақолалар ғаладонларимизда турибди. Ёшлар, уларнинг маънавияти, оила мавзуларимизни тағин давом эттирамиз. Сиз, муштарийларнинг бошқа таклифу мулоҳазаларингиз, шубҳасиз, мундарижамизни бойитади.

Собир ЎНАР,
мақоланавислик бўлими мудири.

ОЛМАХОНДАН СЎРАНГ...

ОЙНОМАМИЗНИНГ шу йил тўртинчи сонида ёш экстрасенс ОЛМАХОН ТОЖИБОЙ ҚИЗИнинг «Фол кўриш гуноҳми?» сарлавҳали мақоласи эълон қилинганидан хабарингиз бор. Шундан буён Олмахон номига муштарийлардан мингдан зиёд хат ва сўровлар келди. Хат муаллифларининг аксарият қисми шифо истаб мурожаат қилишган. Яна кўпчилиги турмушдаги бахти ҳақида сўрашган. «Мени фалон йигит (ёки қиз) яхши кўради; турки пистон-писмадон, бахтли бўла оламанми?», «Мен кимга турмушга чиқаман (ёки уйланаман). Шуни хат орқали менга ёзиб юборинг». «Фарзандларимиз нечта бўлади, нечови ўғилу нечови қиз?» ва ҳоказо. Тағин келажакдаги мансаби («қайси лавозимда ишлайман, райқўм бўламанми, йўқми, оёғимдан чалишмайдими?»), ўқиши («Топингчи, мен қайси ўқишга кираман, фалон фандан қайси саволлар тушади? Мендан имтиҳон оладиган домланинг исми-шарифи ким, тополмасангиз сизга умуман ишонмайман» каби) ҳақидаям аниқ жавоблар талаб қилишган.

Олмахон эса бу мактубларни ҳатто ўқиб ҳам улгуролмаётганини айтди. Бироқ у бизнинг таклифимизга биноан баъзи кишиларнинг дардларига малҳам сифатида фол очишга, уни «Ёшлик» саҳифаларида ёритишга рози бўлди.

Қуйида биз ёш экстрасенснинг жавобларини эълон қиларканмиз, бу жавоблар тўғрилиги ҳақида сизлардан хат-хабар ололсак, ойномамиз саҳифаларида Олмахон билан тағин суҳбат уюштириб, фол кўриш баёнини эълон қилишга ваъда берамиз.

— Бўлмаса, бошладик. Бу киши Абдуманноп Қаюмов (кўнглига олмаслиги учун аниқ турар-жойини айтмаймиз). 1963 йилда туғилган. Шифо излайди.

ОЛМАХОН: Бу одамнинг феъли тез экан, сал нарсадан асабийлашаркан. Боши кўп оғрийди, юраги сиқилади. Оёғидаям оғриқ сезяпман. Бир ўлимнинг шоҳиди бўлган, ўшанда қаттиқ қўрққан. Бундан ташқари, эркаклик безиям шамоллаган. Ўш шаҳридаги катта мозор яқин кўриняпти, зиёрат қилсин. Э, фарзанди йўқ экан бу одамнинг, лекин фарзандлик бўлади. Хотинимда камчилик бўлса керак, деб ўйларкан, хотинидамас, ўзида. Дўхтир даволайди.

— Раъно исмли аёл. Ёши 34 да экан. Дардман.

ОЛМАХОН: Ҳа, анчадан бери касал экан. Жигарида қон айланиши суст. Бачадони шамоллаган. Орқали. Аждодида катта хислатли кишилар ўтган. Уларнинг руҳига атаб хатми Қуръон қилсин, фотиҳа олсин. Яхши бўлиб кетади.

— Равшанов Тўра. Ёши 42 да.

ОЛМАХОН: Бу киши анави аёлнинг эри-ку! Қон босими юқори бу одамнинг. Кўп асабийлашиши шундан. Нафас йўли, юраги қисилади. Бели ва буйраги шамоллаган. Оёғи бир гал қаттиқ лат еган. Бир қулоғи шанғиллаб, боши оғир бўлиб юради. Техника ҳайдайди, чамамда шопирга ўхшаяпти. Машинада қабрни босиб ўтган. Ўша ерга бориб зиёрат қилсин.

— Гавҳар деган қиз 1973 йилда туғилган. «Илтимос, менда қандай касал борлигини аниқлаб берсангиз», деб ёзибди у.

ОЛМАХОН: Хўш, бу қиз бир-икки марта қаттиқ мадорсизланган. Юрак касали хуруж қилган. Дўхтирга кўрсатган. Эмлатган. Ошқозонида оғриқ бор, миясининг ярим шари яхши ривожланмаган. Баданида нишона кўряпман. Уйининг олдида зиёратгоҳ бор. Бир гал, сешанба оқшомида уйида ёлғиз ухлаб қолган. Қандайдир ёмон назар тушган. Тағин қачондир қаттиқ йиқилган экан. Шу. Худо шифо берсин.

— Мана бу мактубни қаранг: «Мен онамнинг расмини юборяпман. Диагнозини атайин кўрсатмаяпман. Исмлари Робахон, қолганини ўзингиз топинг. Маматов Абдулло».

ОЛМАХОН: Майли. Анчадан бери мазаси йўқ бу аёлнинг. Баджаҳлроқ экан. Белидан пасти, оёқ қисмлари яхши эмас, оёқ нервидаям нуқсон бор, шиш пайдо бўлар экан.

Қон босими юқори. Ўпкаси шамоллаган. Ҳансираб, нафас олишга қийналади. Ўт пуфагида сариқ сув йиғилган. Дард орқасидан анча қийналган. Менимча, ёмон кўздан бўлган.

Учта мулладан чилёсин қилдирсин, исириқни қайнатиб бир неча марта ўн дақиқадан оёғини ювсин.

— Қирқ тўрт ёшли аёл хат ёзяпти. Бизнингча, хасталикдан шикояти йўқ. Мақсади қисқа: «Ўз ҳақимда ҳақиқатни билишни истайман», дейди.

ОЛМАХОН: Хўп, исми ким экан?

— Турсуной.

ОЛМАХОН: Бу хотин ҳаётда кўп қийинчилик кўрган. Бахтига тўсиқлар бўлган. Оилада диққатчилик билан яшайди.

Ўзи меҳнаткаш, ҳалол, пок аёл. Тўғрисўз, баъзан бетгачопар, тили ўткир. Жудаям жаҳли тез. Шунинг орқасидан бошига кўп туҳматлар ёғилган.

— «Олмахон опа, сиздан ўтиниб сўрайман, расмимни кўриб, жавоб ёзинг, дардимни айта оласизми, қандай давоси бор? Биргина умидим Сиздан. Нотаниш синглингиз Муҳайё».

ОЛМАХОН: Бу синглимнинг баданида доғи бор. Нутқи яхши эмас. Лекин даволаса бўлади. Эркак кўлвор илонни шўрва қилиб ичсин. Оқ илоннинг ёғини баданига сурсин.

«ОҚ ГУЛЛАР» ҲАҚИДА

АЖОЙИБ кунларнинг бирида ажойиб бир инсон узлуксиз саъйи ҳаракат туфайли эътиборли мартабага юксалди. Мусофир юртларда мен унинг фавқулодда нохуш ишлари ҳақида эшитиб, аввал бошда унча ишонмай, кейин эса гоҳ ранжиб, гоҳ ўкиниб юрдим. Шу тариқа бир мунча вақт ўтгач, болалигимиз бирга кечган ўша раҳбар билан баногоҳ юз кўришдик. Суҳбат айланиб келиб ўша ишларга тақалгач, менга синовчан назар солди ва афтидан норози эканлигимни фаҳмлади у. Шунда ҳеч кутилмаган усталик билан гапнинг оқимини айлантириб юборди:

— Аёзни қаранг! Мен бечорани қишнинг шундай ялдо кечасида туққан экан онам. Чинқириб, дунёни бузиб юборибман, кунлар, ойлар ўтса-да, жағим сира тинмас эмиш. Бирин-кетин қўни-қўшни бошига кулфат ёғила бошлабди. Ахийри, оқсоқоллар кенгашибди-да, бир тўхтамга келишибди: «Шунинг унини ўчирмасак, бошимиз балодан чиқмайди». Келиб, онамнинг қўлидан мени юлқиб олишибди, оғзимни очиб кўришса, тўртта тишим бор экан. «Бехосият, — дейишибди улар, — бирёқли қилиш керак». Онам бечора қон йиғлаб уларга ёпишибди. Оқсоқоллар шунда мурувват қилибди гўё: шир яланғоч ҳолда ҳовузга олиб бориб музни ўйишибди-да, кучукваччанинг қулоғидан тутгандай қулоғимдан тутиб сувга пишиб олишибди. Бари бир омон қолибман. «Майли, энди яшайверсин, — дейишибди улар, — фақат исмини ўзгартириш керак, Бўрибой денглар, бўрилиги билиниб турсин!» Сиз билмайсиз, асли исмимиз Бўри бўлган, кейин фалончи деб кетишган-да...

Бу шундай силтов эдики, мен билган — мискин оилада қийналиб ўсган, олий ўқув юртида қийналиб ўқиган, мўмин ва хушфеъл, ҳурматга сазовор инсон сиймоси шу силтов боис тасаввуримда бирдан хира тортди; худди шундай бўлишини истаб, қаршимда у бўридай қўрқинч солиб важоҳат билан турар эди.

Бу — инсон табиатидаги жамики ижобий сифатларнинг барҳам топиши, шафқатсиз босқичнинг бошланиши, ҳаёт йўсинининг ўзгариши эди аслида.

Дарвоқе, унинг бўри эканлигига ишонмаслик мумкин эмасди, негаки аввало унинг ўзи шу «ақида»га қаттиқ ишонар, ўзгалар ҳам шунга ишонишини, ўзига ҳадик ва хавотир билан қарашини астойдил истар эди...

Бахтиёр Турсун қаламига мансуб мансуралар билан танишар эканман, моҳият эътибори билан бунинг тамомила акси бўлган, аммо инсон табиатида пинҳон яшовчи шундай бир ишонч унда ҳам мавжуд эканлигини ҳис этдим: муаллифнинг дунё ҳақидаги тасаввури айрича, шу тасаввурга ўзича ишонади ҳам, айни пайтда бошқаларнинг шунга ишонишини жуда-жуда истайди у.

Ёш носирнинг машқларида насрдан кўра назмга яқинлик сезилиб туради: сўзлар рамзий маъно ташийди, мухтасар, бу хусусият машқларнинг қурилишида ҳам акс этади — тафсилотлар тушириб қолдирилган — оқибат мансура ноаён тасаввурнинг узуқ-юлуқ инъикосидек таассурот уйғотади.

Биз кўниккан андозаларнинг инкор этилишими бу? Ёхуд янгича йўсиндаги интилишларми? Менимча, ундай эмас. Бу машқларда хорижий адабиётдан кириб келган шаклий тамойиллар учрамайди. Зеро, фақат шаклнинг ўзи адабиётга янгилик бермайди ҳам.

«Оқ гуллар»ни кўздан кечирар эканман, муаллиф Рауф Парфининг қуйидаги сатрларини қайта ва қайта таъкидлаётгандек бўлиб туюлди менга: Йўқ, шоир деб қарама атай. Ҳукм этмакка шошилма бир оз. Мен куйиниб севаман, нетай? Мен куйиниб сўзлайман, холос.

Куйиниб сўзлаётган эса йигирма икки яшар толиб, дунёни у XXI аср бўсағасида идрок этаётир. Бу моддий оламни шундай хаёл қилишга эҳтимол у ҳақлидир?

Муаллиф мўъжаз муҳитни умиддан ҳоли тусда кўради: «... сукунат, зим-зиё хона, шифтда тинмай тўр тўқиётган ўргимчак».

Хонанинг зим-зиёлиги, ўргимчакнинг муттасил тўр тўқиши ва аянчли сукунатнинг ҳукмронлиги ниманидир англатади кишига.

«У йиғлашни билмасди. Дераза тирқишидан қор учқунлари бостириб кириб, унинг юзига қўнган заҳоти эриб кетарди. Кунларнинг бирида йўргакдаги чақалоқ ерга тушиб кетди. Думалаб-думалаб йўргакдан халос бўлди». Сўнг ўрнидан турди-да, оппоқ гуллаб ётган зардолизорга талпинди. Чунки муаллифнинг даъвосича, «олам зардолизорда эди».

Ташқарида учқунлаётган қор, унинг ялдо кечасида зардолизорни оппоқ гулга буркаши, оламнинг зардолизорда эканлиги яхлит ҳолида ёруғликка талпинаётган кўнгил эҳтиёжининг рамзий талқини каби туюлди менга. Шунинг учун ҳам муаллиф «қош-киприклари, юзлари, ҳатто тирноқларигача оқариб кетган қиз» ҳақида сўз очганда мансурадаги шахс сингари сизнинг дилингизда ҳам одатий нохушлик туғилмайди, аксинча, тансиқ покликка эҳтиёжгина уни оқ тусга белагандай бўлиб туюлади, «зардолизор қизнинг сочларидек оппоқ эди» деган таққос жуда топиб қўлланилган ўхшатишдек ёқимли таассурот қолдиради кишида.

— Менсиз яшай оласанми? Айт, Наргиз?

— Сенсиз ҳам...

— Кеча келгандими?

— Ҳа. Шу ерда тунади.

— Бугун-чи? Бугун ҳам келар?..

— Бугун сен келдинг... Тентак.

Йигит унинг кўзларидан қониб-қониб ўпарди. Аммо нур йўқ эди бу кўзларда. Қиз уни ётоққа чорлади.

Чиндан ҳам бахтиқаролик, фожиа бу.

— Наргиз, мен бахтсизман... Мени сев, Наргиз...

— Сени?.. Нега сен борсан? Нега у йўқ?!

Наргиз ўзга йигитни севади ва буни у яширмайди ҳам, ҳолатнинг бундан-да аянчли томони — аслида у беўй, худком, хиёнаткор: гарчи йигитнинг оғушига сингиб турган бўлса-да, тағин бошқа бировни қўмсайди.

Мансурадаги шахс муҳаббат тилаб оғир гуноҳга ботади, шунинг учун ҳам унинг эгнидаги кўйлаги қора... Шунинг учун ҳам у покланмоқ истайди.

Ўксик кўнгил ўкинчлари. Зада бўлган туйғуларнинг Ёруғлик қурбонига айланиши...

«Оқ гуллар» шундай фикр уйғотди менда, бошқа биров эса, табиийки, уни бўлакча талқин этиши мумкин.

Бахтиёр Турсуннинг машқлари билан танишиб чиққач, мумтоз насрий асарларга хос азалий соддаликдан нега қочилаётир, деган хаёлга бордим. Эҳтимол, бу тафаккурдаги адабиёт ҳақидаги қарашларнинг тамомила ўзгариб кетаётганлиги билан изоҳланар? Ижодкорнинг ижтимоийлашган дунёқараши ҳосиласи — юзага келган ва келаётган насрий намуналар ёшлар маънавиятидаги ташналикни боса олмаётгандир, эҳтимол шунинг учун ҳам улар ҳаётий муаммолар тасвиридан қочишга, дунёни рамзий тимсоллар воситасида кўришга интилаётган чиқар? Ёшлар насрида тажрибанинг юзага келиши тирик адабий жараёнга хос умидбахш кўриниш. Агар у жаҳон адабиётидаги мумтоз анъаналардан улги олса, миллий заминда илдиз отса, сарҳил неъматлари тафаккурда эврилиш ясаса, бундан фақатгина шодланиш мумкин. Зеро, шундай комил асарларни инъом этаётган халқларнинг неки ривояти, неки синоати, неки кечмиши бор бўлса, бизнинг юрт, бизнинг заминда ҳам улар мавжуддир.

Ғаффор ҲОТАМОВ.

«Ёшлик» — ёшларнинг доимий ҳамроҳи.
Абдуғани ЖУМА сурати.

● «ОБУНА-92» ●

Тошкент ҳақиқати

ҚАДРДОН РЎЗНОМАНГИЗГА ЁЗИЛИШНИ УНУТМАНГ!

1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга обуна мавсуми бошланди. Бошқа нашрлар қатори «Тошкент ҳақиқати» рўзномасига ҳам 1 августдан бошлаб барча алоқа бўлимларида обуна қабул қилинмоқда.

«Тошкент ҳақиқати»нинг бир йиллик обуна баҳоси — 25 сўм 68 тийин, ярим йилга 12 сўм 84 тийин, уч ойга эса 6 сўм 42 тийин.

Ҳурматли муштарийлар! Фурсат ғаниматлигида ўз рўзномангиз — «Тошкент ҳақиқати»га обуна бўлишга шошилинг!

МЕН ЁЗИЛДИМ, СИЗ-ЧИ?

ҲОЗИРГИ замонда ҳар бир киши ҳаётини матбуотсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Чунки рўзнома ва ойномалар орқали биз мамлакатимиз, жумҳуриятимиз ва вилоятимизнинг сиёсий-иқтисодий ҳамда маданий ҳаётидан атрофлича хабардор бўламиз. Ана шу жиҳатларни ҳисобга олиб, мен «Тошкент ҳақиқати» ва «Оҳангарон» рўзномаларига 1992 йил учун биринчилар қаторида обуна бўлдим.

Буни фахр билан айтар эканман, «Тошкент ҳақиқати» таҳририятига баъзи бир фикр-мулоҳазаларимни ҳам билдирмоқчиман. Маълумки, кейинги пайтларда маҳаллий шўролар фаолиятига эътибор кучаймоқда. Шу боисдан рўзномада шўролар ишини яхшилашга қаратилган методик тавсиялар бериб борилса ёмон бўлмасди. Шунингдек, унда вилоят депутатларининг сиртқи ўқуви ташкил этилиб, уларнинг ваколатлари ва вазифалари эслатиб турилса... Шунда кўпгина депутатларимиз ўзларининг ҳақ-ҳуқуқларидан яхши хабардор бўлишарди. Бундан ташқари, рўзномада расмий материаллар иложи борича камайтирилишини истардим. Уларнинг ўрнига вилоятимиз ҳаётига оид қизиқарли мақолаларга кенгроқ ўрин берилса, деган истагим бор.

Мен рўзнома ва ойномаларга обуна бўлишда энг аввало партия ва шўро ходимларининг ўзлари намуна кўрсатишларига даъват этаман. Истагим: вилоятимизнинг шаҳар ва ноҳияларида «Тошкент ҳақиқати»нинг муштарийлари кўпаяверсин.

Алишер АЛИМОВ,
халқ депутатлари Оҳангарон ноҳия Кенгашининг катта референти.

МИЛЛИЙ АНЪАНАЛАРГА САДОҚАТ

Ўзбекистон мактабларида таълим ишини миллий анъаналар асосида ташкил этиш давр талабидир. Ана шу мақсад йўлида кенг кўламда таълимий-тадбиркорлик ишлари олиб борилмоқда. Тошкент шаҳри билим даргоҳлари орасида бу хайрли ишга 99-ўрта мактаб педагогика жамоаси биринчилардан бўлиб киришди.

Тажрибали ва изланувчан ўқитувчилар ташаббуси билан бу билим даргоҳида миллий-маданий мактаб маркази ташкил топди. Ўтган қисқа вақт ичида мазкур марказ ўз фаолиятини бирмунча жонлантириб юборди. Айниқса, ўқувчи-ёшларга бадиий таълим ва тарбия бериш, уларни халқнинг маданий-маънавий мероси билан таништиришга эътибор кучайди.

Шу эзгу мақсад йўлида қурилаётган маърифий тадбирлар яхши самаралар бераётганлигини айтиб ўтиш жоиздир. Мактаб таълими жараёнидан Ўрта Осиё маданияти тарихи, бадиий адабиёт ёдгорликларини ўрганишга қаратилган машғулотлар ҳам ўрин олди. «Ўзбек халқ рақслари», «Ўзбек халқ қўшиқлари», «Одобнома» каби фанларнинг ўқитилиши йўлга қўйилди. Янги ўқув йилида бу каби машғулотларга эътибор янада кучаяди.

●

«ДУНЁ БОЛАЛАРИ» ЯНА САҲНАДА

Бундан икки йил аввал тошкентлик бир гуруҳ ўқувчилар Америкада бўлиб, тенгдошлари билан айрим ибратли маданий тадбирларни биргаликда амалга оширган эди. Биродарлашган Тошкент ва Сиэтл шаҳарлари ўртасида йўлга қўйилган ўзаро борди-келди асосида уюштирилган бу сафар чоғида болаларни беҳад қувонтирадиган янги спектакль саҳналаштирилган эди.

«Дунё болалари» деб аталган мазкур саҳна асарини эндиликда тошкентлик ёш томошабинлар ҳам кўришга муяссар бўладилар. Сиэтллик бир гуруҳ ўқувчиларнинг Тошкентга ташриф буюришлари туфайли бундай имконият туғилди.

«Дунё болалари» спектакли биродарлашган шаҳарлар иқтидорли ўқувчилари иштирокида яна саҳна юзини кўради.

С. ОДИЛОВА.

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ КИНОФИЛЬМЛАРНИ ИЖАРАГА БЕРИШ ИДОРАСИ

27 АВГУСТДА

Тошкент вилояти шаҳарлари ва ноҳияларида

СОВЕТ КИНОСИ КУНИГА БАҒИШЛАБ

Фильмлар намойишини ўтказади

ҲУЖЖАТЛИ ФИЛЬМЛАР:

Чирчиқ шаҳри, «НАВОИЙ» кинотеатрида — **Юрий Тарич.**

Ангрен шаҳри, «ДРУЖБА» кинотеатрида — **Театр, кино, телевидение рассомлари.**

Қибрай қўрғони, «СОЮЗ» кинотеатрида — **Рассом ва давр. Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, СССР халқ артисти И. Хейфиц портрети.**

Бекобод шаҳри, «ЎЗБЕКИСТОН» кинотеатрида — **«Халқ ишончини қозонган».**

Оҳангарон шаҳри, «ВОСХОД» кинотеатрида — **«Устоз».** (Режиссёр Эрмлер ҳаётидан бир неча кунлар).

Олмалиқ шаҳри, «КОСМОС» кинотеатрида — **Кинорежиссёр Александр Зархи. Портретга чизгилар.**

Янгийўл шаҳри, «ПОБЕДА» кинотеатрида — **«Халқ ишончини қозонган».**

Пискент шаҳри, «ЎзССР 40 ЙИЛЛИГИ» кинотеатрида — **«Ҳаёт лаҳзалари»** (В. М. Шукшиннинг режиссёрлик фаолиятидан).

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

ХИТОЙ ЦИРКИ УСТАЛАРИНИНГ

ХАЙРЛАШУВ ГАСТРОЛЛАРИ

ТОМОШАЛАР 27, 28, 29 августда соат 19.00 да,
30 августда соат 19.30 да,
31 августда соат 16 ва 19.00 да,
1 сентябрда соат 15 ва 18.00 да БОШЛАНАДИ.
Чипталар сотилмоқда.

ЯНГИ АНГРЕН ГРЭСи ҚОШИДА

Турбиналарни назорат қилувчи машинистлар, қозонларни назорат қилувчи машинистлар, контрол-ўлчов асбоблари ва автоматларнинг чилангарлари, электр ускуналарни таъмирлаш бўйича чилангарлар тайёрловчи

3 ОЙЛИК КУРСЛАР

ТАШКИЛ ЭТИЛАДИ

Машғулотлар — 1991 йил 2 сентябрдан бошланади.

Курсларга 17 ёшга тўлган кишилар қабул қилинади.

Ўқишга кирганларга: назоратчи-машинистлар лавозими бўйича 330 сўм ва контрол-ўлчов асбоблари ва автоматлар чилангарлари ва электр чилангарлар лавозимлари бўйича (3-разряд бўйича) 270 сўм маош тўланади.

Курсларни муваффақиятли тамомлаган ва тегишли малака оширган кишилар ишга қабул қилинадилар ва уларга ойига эгаллаган вазифаси маошининг 60 фоизига қадар ҳажмида мукофот берилади.

Қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Ўзбекистон ССР Энергетика вазирлиги, кадрлар бошқармаси (телефон 32-34-69).

Тошкент вилояти Нуробод қўрғони, янги Ангрен ГРЭСи, кадрлар бўлими.

Тошкент вилояти ҳунар-техника таълими бошқармаси

ЯНГИЙЎЛ ШАҲРИДАГИ

3-ЎРТА ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

қуйидаги ихтисослар бўйича

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

газ-электр пайвандчилар, қурувчи-дурадгорлар, саноат ускуналарини таъмирловчи-чилангарлар, пойабзалчилар, ғишт терувчи-монтажчилар, токарлар; қандолатчилар, кечки сотувчилар.

Билим юртига 9—11 синфларни битирган 15—18 ёшдаги йигитлар ва қизлар қабул қилинади.

9-синф маълумоти билан ўқишга кирганлар 3 йил ўқийдилар ва тўлиқ ўрта маълумот ҳамда касб эгаллаганликлари тўғрисида диплом оладилар. Ўқувчилар бепул 3 маҳал овқат ва кийим-бош билан таъминланадилар.

Билим юрти қошида барча касблар бўйича ишлаб чиқариш устахоналари бор.

Ишлаб чиқариш практикаси даврида ўқувчиларга иш ҳақининг 50 фоизи берилади.

Билим юртида ўқиш вақти узлуксиз меҳнат фаолиятига қўшиб ҳисобланади.

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Эҳтиёжи бўлганларга ётоқхона берилади.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни тақдим этадилар: ариза, таржимаи ҳол, маълумоти тўғрисидаги гувоҳнома, туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома, 3х4 см. ўлчамли 6 та фотосурат, 086/У шаклдаги тиббий маълумотнома.

Машғулотлар — 1 сентябрда бошланади.

Билим юрти манзили: Тошкент вилояти, Янгийўл шаҳри. Туркманбоғи, 3-ўрта ҳунар-техника билим юрти.

● Ширин сўз—жон озиғи

ДИЛ ОЗОР ЧЕКМАСИН

Кейинги пайтларда тобора кўполлашиб кетганимизни саломлашиш, ҳол-аҳвол сўрашиш жараёнида сезиб қоламан. Бундай кўнгилсиз ҳолни ишхонамизда, оила даврасида, жамоатчилик орасида юрганимизда яққол кўриш мумкин. Кексаларни «чол», «кампир», «бобой» дейишади. Ваҳоланки «отахон», «онахон», «бобожон», «бувижон» ёки «момо» деб эъзозласак қандай яхши.

Зиёли кишилар ўзаро мулоқот қилганларида «тақсир», «домла», «мулла йигит», «қиз пошша», «пошшахон» деб мурожаат қилишади.

Шарқона тарбия кўрган уй бекалари оила бошлиғини фалончи ака, деб айтмай, «адаси», «домлажон» ёки бош фарзандининг номини айтиб мурожаат қилишади. Болалар билан ёшига қараб муносабатда бўлишганда ҳам ота-оналар «бек йигит», «тойчоғим», «ойдин қиз», «оппоқ қизим», «она қизим» дея эркалаб, ўртадаги ҳурмат, одоб-ахлоқ чегарасини сақлаган ҳолда оилавий муҳитда фарзандига жамият талаб этган муомала маданиятидан сабоқ беришган. Ҳозир эса ота ёки она ўз жигарбандига бирор иш буюрса, кексалар айтганидек, барака топмайди. Бунга онанинг ўзи айбдор. Ёшликдан тарбиясига суст қараб, «ҳой, бола», «ҳой, Эшмат» дея бақириб-чақириб, уриб ерни титратгудек қарғайди. Норасида бола шу ёшданки болдек сўз ўрнига аччиқ гап эшитиб катта бўладими, шундай муомалага ўрганиб, дийдаси қотиб кетади. «Урсанг эти, сўксанг бети қотади» деб мураббий аҳли бежиз айтмаган.

«Буғдой эксанг буғдой оласан, арпа эксанг арпа оласан» дейишади донишмандлар. Бироқ арпа экиб буғдой кутганлар ҳам йўқ эмас. Халқимизда «гап-гаштак», «мажлис» каби миллий характердаги кечалар бўлган. Бу анжуманларда адабий, тарихий, маданий мавзулардаги баҳслар, мунозаралар, шеърхонлик авж олган. Кишининг маданий савиясини билиш учун «фалончи гап-гаштак ёки мажлис кўрганми?» деб сўрашади.

Шарқ мутафаккирларидан бири «донога оғир жазо бермоқчи бўлсанг нодонга қўшиб қўй» деган экан. Ушбу мисол орқали муомала маданияти, сўзлашиш одоби ўтмишимизда юксак даражага етганлигини ифода этмоқчиман, холос. Маънавий қадриятларимизнинг оёқ ости қилинганлиги сабабли биз бой маданий меросимиздан деярли бебаҳра яшаб келмоқдамиз. Иқтисодий таназзулимизнинг бош сабабларидан бири маънавий дунёмизнинг қашшоқлашиб кетганлигидадир. Диққат билан кузатсак қайси бир мамлакатда тараққиёт юзага келган бўлса, мазкур халқнинг маънавий қиёфаси гўзал бўлиб, меҳр-оқибат туйғуси барқарорлигини сезиш мумкин. «Кун чиқар мамлакат», яъни Япониянинг гуллаб-яшнашининг сир-асрорларидан бири мукаммал тарзда берилган таълим-тарбия, ахлоқ-одобнинг ҳавас қилса арзигулик ҳолатдаги ривожидир.

Хизмат юзасидан япониялик меҳмонлар билан бир неча бор суҳбатлашганимда майин табассумию камтарона, ширин муомаласи менда унутилмас таассурот қолдирди.

Хориждан келган ватандошларимизнинг шоирона нозик дид ва шарқона одоб ила суҳбат олиб бориш малакасини кўриб ҳавасим келди.

«Ҳозирги куннинг бош масаласи ахлоқдир» деб давримизнинг атоқли адиби ва СССРнинг Люксембургдаги элчиси Ч. Айтматов ҳақ гапни айтган. Аҳилликда, бағри кенгликда қиличдан ўткир, ўқдан тез тилни ақлга бўйсиндира билишда гап кўп.

Ҳа, бир-биримизга билиб муомала қилайлик. Ҳар сўзимиз бошқа дилга озор етказмай, аксинча роҳат бахш этсин.

Улуғбек ПУЛАТОВ.
Ўзбекистон радиоси мухбири.

ШИФОКОР ОГОҲЛАНТИРАДИ

«КУЙДИРГИ» КУЙДИРМАСИН ДЕСАНГИЗ...

Одамзот агар эҳтиёт бўлмаса, уни доғда қолдирадиган касалликлар кўп. Шулардан бири куйдирги. Охири ҳатто фожиа билан тугаши мумкин бўлан бу хасталикни чақирувчи микроб кўзга кўринмасдир. Куйдиргининг шундай хусусияти борки, у тупроқда ноқулай шароитда қобиққа ўралиб, бир неча ўн йиллар мобайнида яшайверади. Кези келганда қобиқдан чиқади-ю, касал қўзғовчи аломатлари жунбушга келиб, ҳайвонларга ҳуруж қилади. Бора-бора улардан одамларга ўтади.

Кузатишлар, ветеринарлар назоратидан ўтмаган моллар гўштини истеъмол қилувчиларнинг аксарияти куйдиргига мубтало бўлаётганликларини кўрсатмоқда.

Куйдирги тарқатувчи манба — сигир, бузоқ, қўй, эчки, эшак, чўчқа ва бошқа чорва моллар ҳисобланади. Ҳайвонларга куйдирги ифлос сув ичганда ва ем-хашаклардан юқиши мумкин.

Куйдирги билан касалланган мол 2—3 кунда, баъзан эса бир неча соат ичида ўлади. Бундай ҳайвонларнинг оғзидан, бурнидан, ичидан суюқ қон кетади. Улар куйдирги таёқчасини ажратиб туради. Худди шундай ҳайвонни сўйганда, нимталаганда, куйдирги инсон танасига ҳам ўтиши мумкин.

Ҳасталик кўпинча одам терисининг очиқ жойида юзи, бўйни, оёқ ва қўлларида учрайди. Куйдирги микроблари терига кирган жойда кичкина қизил доғ пайдо бўлиб қичишади. У кейинчалик пуфакча ярага айланади. Орадан икки-уч кун ўтгач, яра қора парда билан қопланади. Унинг атрофи шишади, лекин бемор оғриқ сезмайди. Ҳатто терисига нина санчганда ҳам бепарво тураверади. Касаллик юқори ҳарорат билан бошланади. Бунда бемор кўнгли озаётганлиги дармонсизланишидан нолийди. Бошқа дардлар каби куйдирги юқтирганлар шифокорга дарҳол мурожаат қилсалар шифо топадилар. Акс ҳолда унинг оқибати хунук бўлишини яна бир бор эслатмоқчимиз.

Кўпгина шаҳар ва районларда куйдирги ҳақида гап очиб қолингудек бўлса, негадир унга лоқайд қараш одат бўлиб қолмоқда. Лекин дардга чалингандан кўра унинг олдини эртароқ олган маъқул. Биз айниқса, Бўстонлиқ, Оҳангарон, Паркент каби чорвачилик билан шуғулланадиган бу ҳудудларда молларни тез-тез ветеринария кўригидан ўтказиб туришни тавсия этамиз. Чорвадорларни эса вақти-вақти билан медицина кўригидан ўтказиш жуда зарур.

Т. ЗУПАРОВ,
А. ҲАКИМОВ,
Ш. БЕКМИРЗАЕВ,
шифокорлар.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

РОБОТ ҚАЙЧИ

Қўйлар жунини қирқадиган роботни яратиш устида изланиш олиб бораётган австралиялик муҳандислар дастлабки муваффақиятга эришдилар, конструкторлик ишларига 15 йил ва олти миллион доллар сарфланди.

Робот дастурида умумий кўрсатмалар бор, чунки у шакли ва катта-кичиклиги жиҳатидан бир-биридан кескин фарқ қиладиган нарсаларда ишлатилади. Ҳар гал роботнинг ўзи ўз ҳаракатини танлайди, иш куни давомида бу ҳаракатларнинг бирортасини ҳам такрорлай олмаса керак, зероки қўйлар жуда ностандарт бўлади.

●

УЛЬТРАБИНАФША ЧИРОҚЛАРИ

ШВЕЦИЯДАГИ «Ультралюкс» фирмаси ультрабинафша ёруғлик берадиган лампаларни синовдан ўтказмоқда. Инсон томонидан қабул қилинмайдиган бундай нур қарши томондан келаётган автомобиль ҳайдовчиларининг кўзини қамаштирмайди. Бироқ у йўл белгиларини ҳамда махсус бўёқ суртилган бошқа буюмларни ёрқин ёритади.

● Кашфиётлар тарихидан

ЯГОНА ҲАЛОКАТ СИГНАЛИ

SOS —инглизча жонимизни қутқаринг, деган маънони билдирувчи уч сўзнинг бош ҳарфидан иборат.

1896 йилда улуғ рус олими А. С. Попов алоқа учун энг яхши восита бўлган радиони ихтиро қилди. Кейин, орадан икки йил ўтгач, 1898 йилда Англияда бир кема симсиз телеграф билан жиҳозланди. Бу — сузиб юрувчи маяк эди.

Ана шу кема 1899 йилнинг 6 мартида денгизда «Мэтьюс» номли кема билан тўқнашиб кетиб ҳалокат рўй берганда денгизчилик тарихида биринчи маротаба радио орқали ёрдам сўраб мурожаат қилди.

Аммо ўша вақтда жаҳон бўйича қабул қилинган ягона халқаро ҳалокат сигнали йўқ эди. Фақат 1906 йилнинг 3 ноябрида Германиянинг Берлин шаҳрида халқаро радио телеграф конвенцияси (битим) тузилди ва шунда бутун дунё учун ягона ҳалокат сигнали — SOS қабул қилинди.

КЎЗ, ТЕЛЕСКОП, МИКРОСКОП

Табиат инсонга кўз ато қила туриб, унинг кўриш қобилиятини мутлақо такомиллаштирган деб бўлмайди. Бизнинг кўзимиз электромагнит нурлари спектрининг кичик бир қисмигагина сезгидир. Баъзи газлар ва суюқликлар, бир мунча минераллар ва пластмассалар сингари камдан-кам табиий ва сунъий жисмларни истисно қилганда, кўпдан-кўп моддалар инсон кўзи учун ношаффофдир.

Бундан уч ярим асрдан ортиқроқ вақт илгари итальян мунажжими ва физиги Галилео Галилей инсон нигоҳи йўлига телескоп қўйиб, унинг минглаб километр наридаги нарсаларни ҳам кўриши учун имконият туғдирган эди. Ўшандан бери инсон коинотнинг бепоён бағри томон кириб бормоқда.

Шундан кейин голландиялик Антони Левенчук кишиларга микроскоп туҳфа этиб, бошқа оламни, майда мавжудот оламини зоҳир қилди. Шу тариқа инсоният яна бир пинҳоният соҳасига — ношаффоф моддалар оламига қадам қўйди.

БОЛДИР СУЯГИ НУСХАСИ

Биз табиатдан кўп нарсаларни ўрганамиз. Сув ости кемаси ва самолётлар, тўғон ва осма кўприклар... Булар аввалбошда балиқ ва паррандаларга, қундузлар ясайдиган тўғон ва ўргимчакларнинг шохдан-шохга чўзилган уяларига таққос қилиб ясалган эди. Эйфель деган француз муҳандиси томонидан барпо этилган ва ўтган аср техникаси ютуқларининг тимсоли бўлган 300 метрлик машҳур минорани бир кўз олдингизга келтиринг-а! Французлар Париж шаҳридаги бу улкан иншоотлари билан бекорга фахрланишмайди.

Аммо унинг ижодкори ўзи таклиф этган лойиҳа ҳеч бир янгилик эмаслигига шак-шубҳа қилмаган бўлса керак. Эндиликда физиологлардан эшитсангиз, миноранинг сири аён бўлади қолади: материалларнинг қаршилиги тўғрисидаги қонунларга қатъий амал қилиниб барпо этилган Эйфель минораси одамнинг болдир суяги нусхасининг айни ўзидир.

А. АЛИЕВ тайёрлаган.

Тошкент вилоят санитария-эпидемиология станцияси жамоаси касалликлар бўлим мудири Т. Д. Зупаровга онаси

Шаҳодат
ЗУПАРОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

Тошкент ҳақиқати («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334868, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: мафкура — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325847; саноат, қурилиш ва транспорт—325749; маҳаллий Кенгашлар ҳаёти—325733; ижтимоий масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик ва спорт — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.

● Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 23.45.